

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İKTİSAT FAKÜLTESİ

TURİZM VE OTELCİLİK

LİSANS BİTİRME TEZİ

**STRATEJİ YOL HARİTASI KAPSAMINDA BÖLGESEL
TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ: KIŞ TURİZMİ ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN

Günay HALEFLİ

1517.03032

BAKÜ 2019

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İKTİSAT FAKÜLTESİ
TURİZM VE OTELCİLİK

LİSANS BİTİRME TEZİ
STRATEJİ YOL HARİTASI KAPSAMINDA BÖLGESEL
TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ: KIŞ TURİZMİ ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN
Günay HALEFLİ
1517.03032

Danışman
Öğr.Gör. Gülnar MİRZAYEVA

BAKÜ 2019

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

Kafedra “İqtisadiyyat və İşlətmə”

TƏSDİQ EDİRƏM

“ ___ ” _____ 2019

BURAXILIŞ İŞİ ÜZRƏ VERİLMİŞ TAPŞIRIQ

“Türk Dünyası İqtisad” fakültəsinin Turizm ve Otelçilik (Turizm ve Otelcilik) ixtisası üzrə

təhsil alan tələbəsi

Xələfli Günay Elçin
(adı, soyadı, atasının adı)

Diplom işinin rəhbəri

m. Gülnar Mirzəyeva İsmayıl qızı
(adı, soyadı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi)

1. İşin mövzusu Strateji Yol Haritası Kapsamında Bölgesel Turizmin Geliştirilmesi: Kış Turizmi Örneği

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən təsdiqlənsin

“ _____ ” _____ **2019 il** **No**

2. Tələbənin sona yetirdiyi işin kafedraya təhvil müddəti: 8 ay

3. İşin məzmunu və həcmi (izahı, hesabı və eksperimental hissəsi, yeni təhlilə ehtiyacı olan müəssisələr) Özet, Giriş, Birinci bölüm, İkinci bölüm, Üçüncü bölüm, Sonuç, Kaynakça

4. Buraxılış işi üçün lazımi materiallar

1. AGRAWALA, Shardul, (2007), Climate change in the European Alps: adapting winter tourism and natural hazards management, Kvt Publishing, USA (Erişim tarihi: 09.04.2019).

2. AKBULUT, Gülpınar, (2005), “Dağ Coğrafiyasına Bir Örnek: Yıldız Dağı ve Turizm Potansiyeli”, Ulusal Coğrafya Kongresi, İstanbul Bildiri Kitabı, s. 433-439 (Erişim tarihi: 04.01.2019).

3. AKDU, Serap Akasya, (2009), *Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal Turizm ve Türkiye'deki Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma; İstanbul ve Ankara Örneği*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara (Erişim tarihi: 12.03. 2019).

4. BAYTOK Ahmet, PELİT Elbeyi, (2017), “Alternatif Turizm mi Turizmde Çeşitlilik mi? Kavramsal Bir Değerlendirme”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.32, s. 1-14 (Erişim tarihi: 25.04.2019).

5. ÇAKUCU Celil, ÇİÇEK Metin (2014), “Dağcılık Turizmine Katılımda Dikkate Alınan Hususlar Üzerine Bir Araştırma”, *Niğde*

Universitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.7(3), s. 75-94 (Erişim tarihi: 15.04. 2019).

6. DEMİROĞLU, Osman, (2013), *İklim Değişikliğinin Kış Turizmine Etkisi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul (Erişim tarihi: 23.04.2019).

7. DOLNICHAR, Leisch, (2003), “Winter Tourist Segments in Austria- Identifying Stable Vacation Styles for Target Marketing Action”, University of Wollongong Research Online, p. 1-23 (Erişim tarihi: 14.03.2019).

8. GARBO, Bako, (2016), *Alternatif Turizm Kapsamında Şarap Turizmi: Kula'yı Ziyaret Eden Şarap Turistlerine Yönelik Bir İnceleme*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin (Erişim tarihi: 18.05.2019).

9. KOENIG, Urs (2007). “Impacts of Climate Change On Winter Tourism In The Swiss Alp”. *Journal of Sustainable Tourism*, S. 5(1), s. 45-58 (Erişim tarihi: 07.03.2019).

10. NÖVRESLİ, Terlan, (2010), *Azərbaycan Turizm Potansiyelinin Kalkınma Amaçlı Değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Azərbaycan (Erişim tarihi: 23.04.2019).

5. Qrafik materiallarının siyahısı dəqiq göstəricilərlə (vacib cədvəl, çertyojlar, yaxud qrafiklər, nümunələr və s.) 5 cədvəl

6. Buraxılış işi üzrə məsləhətçinin soyadı, adı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi (diplom işinin ona aid olan hissəsini göstərməklə)

7. Buraxılış işinin təqdimi üzrə təqvim planı:

Sıra No	İşin hissələrinin adı (yerinə yetirilmə)	Qurtarma faizi	İşin yerinə yetirilməsi müddəti
----------------	---	-----------------------	--

**plan
üzrə**

faktiki

1. Bölüm (Ekim2018-Ocak2019)
2. Bölüm (Şubat 2019-Mart 2019)
3. Bölüm (Nisan-Mayıs 2019)

Buraxılış işinin rəhbəri _____

imza

Məsləhətçi _____

imza

Tapşırığı imza üçün qəbul etdim _____

(tələbənin imzası)

Tapşırığın qaytarılması tarixi “ ____ ” _____ **2019-ci il**

Qeyd 1. Buraxılış işi üzrə verilmiş tapşırıq 2 nüsxədən ibarətdir. Nüsxənin biri tələbəyə verilir, ikincisi kafedrada qalır.

2.Hazırlanmış buraxılış işini tapşırıqla birlikdə tələbə DAK təqdim edir.

BURAXILIŞ İŞİNİN PLANI

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ALTERNATİF TURİZM

- 1.1 Alternatif Turizmin Ortaya Çıkış Nedenleri
- 1.2 Alternatif Turizm Türleri

İKİNCİ BÖLÜM

2. DÜNYA TURİZM HAREKETLERİ İÇİNDE KIŞ TURİZMİ

- 2.1 Kış Turizminin Kavramsal Çerçevesi
- 2.2 Kış Turizmi ile İlgili Diğer Tanım ve Terimler
- 2.3 Kış Turizminin Özellikleri
- 2.4 Kış Turizminin Yararları
- 2.5 Kış Sporları ve Türleri
- 2.6 Kış Turizminin Diğer Turistik Ürün Çeşitleri ile İlişkisi
- 2.7 Kış Olimpiyatları ve Kış Turizmi İlişkisi
- 2.8 Dünya Turizm Hareketleri İçinde Kış Turizmi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AZERBAYCAN'DA KIŞ TURİZMİNİN STRATEJİK YOL HARİTASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

- 3.1 Azerbaycan'da Alternatif Turizm Çeşitlerinin ve Kış Turizminin Mevcut Durumu
- 3.2 Stratejik Yol Haritası Kapsamında Kış Turizminin Değerlendirilmesi
- 3.3 Araştırmanın Amacı
- 3.4 Araştırma Yöntemi
- 3.5 Araştırmanın Bulguları

4. ÖZET

5. SONUÇ

6. KAYNAKÇA

ÖZET

Ülkelerin ulaşım, iletişim olanaklarının gelişmesi, teknolojik ilerlemeler, kişi başına düşen gelirlerin artması, dinlenmeye eskide olduğundan daha çok ihtiyaç duyulması kişilerin turizm faaliyetine olan ilgisini artırmıştır. Bu nedenle birçok devlet, örgüt turizmi geliştirmek ve ekonomik faydalarından daha fazla yararlanmak istemektedir. Azerbaycan'ın turizm potansiyeli düşünüldüğünde, öncelikle geliştirilmesi gereken sektörlerden birinin turizm olduğu görülmekte ve bu sektörün geliştirilmesi yönünde amaçlı faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Ülkede turizmin gelişmesi ile ilgili önlemler hakkında Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 1 Eylül 2016 Kararnamesinde ilgili devlet kurumlarına bir dizi talimatlar verilmiştir.

Bu araştırmanın amacı, Stratejik Yol Haritası'nda yer alan “yerli ve yabancı turistler için bölgesel turizm çeşitlerinin geliştirilmesi” hedefinden yola çıkarak Azerbaycan'ın kış turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve kış turizmi ile ilgili hedefe hangi oranda ulaşıldığının tespit edilmesidir. Stratejik Yol Haritası kapsamında ülkenin sahip olduğu kış turizm potansiyelinin daha fazla kullanılması Azerbaycan'a gelen yabancı turist sayının ve turizmden sağladığı turizm gelirlerinin artması açısından çok önemlidir. Azerbaycan kış turizm potansiyeline sahip ülkelerden biridir ve ülkede kış turizmini geliştirmek için bazı faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

Anahtar kelimeler: Alternatif turizm, Stratejik Yol Haritası, Azerbaycan'ın kış turizm potansiyeli.

İÇİNDEKİLER

TUTANAK	iii
ÖZET	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF TURİZM

1.1. Alternatif Turizmin Ortaya Çıkış Nedenleri.....	4
1.2. Alternatif Turizm Türleri	5
1.2.1. Sağlık Turizmi.....	6
1.2.2. İnanç Turizmi	8
1.2.3. Av Turizmi	9
1.2.4. Golf Turizmi.....	11
1.2.5. Hava Sporları Turizmi	12
1.2.6. Kongre Turizmi	12
1.2.7. Yayla Turizmi	14
1.2.9. Sürdürülebilir Turizm Potansiyelinin Artırılması.....	15
1.2.10. Kültür Turizmi.....	16
1.2.11. Eko –Turizm.....	16
1.2.12. Kırsal Turizm	17

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYA TURİZM HAREKETLERİ İÇİNDE KIŞ TURİZMİ

2.1. Kış Turizminin Kavramsal Çerçevesi	19
---	----

2.2. Kış Turizmi ile İlgili Diğer Tanım ve Terimler	20
2.2.1. Buz Sporları	20
2.2.2. Kayak Sporları	21
2.2.3. Kış Sporları	22
2.3. Kış Turizminin Özellikleri.....	22
2.4. Kış Turizminin Yararları	23
2.4.1. Ekonomik Yararları	23
2.4.2. Toplumsal Yararları.....	24
2.5. Kış Sporları ve Türleri	25
2.6. Kış Turizminin Diğer Turistik Ürün Çeşitleri ile İlişkisi.....	26
2.6.1. Dağ Turizmi ile İlişkisi	26
2.6.2. Spor Turizmi ile İlişkisi	27
2.6.3. Sağlık Turizmi ile İlişkisi	27
2.7. Kış Olimpiyatları ve Kış Turizmi İlişkisi.....	28
2.8. Dünya Turizm Hareketleri İçinde Kış Turizmi	30
2.8.1. Türkiye	31
2.8.2. İsviçre.....	32
2.8.3. Avusturya	33
2.8.4. Fransa.....	34
2.8.5. Diğer Ülkeler	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AZERBAYCAN'DA KIŞ TURİZMİNİN STRATEJİK YOL HARİTASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Azerbaycan'da Alternatif Turizm Çeşitlerinin ve Kış Turizminin Mevcut Durumu	36
3.2. Stratejik Yol Haritası Kapsamında Kış Turizminin Değerlendirilmesi.....	45
3.3. Araştırmanın Amacı	47

3.4. Araştırma Yöntemi	47
3.5. Araştırmanın Bulguları	48
SONUÇ VE ÖNERİLER	54
KAYNAKÇA	56

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Konaklama İşletmelerinin Kapasite ve Gelirleri.....	37
Tablo 2: Azerbaycan'da Turistik İstatistikler.....	38
Tablo 3: Naftalan'da Mevcut Olan Sağlık Merkezleri.....	40
Tablo 4: Azerbaycan'da Mevcut Olan Kış Turizm Merkezleri.....	45
Tablo 5: Mülakat Sonuçları.....	48

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

GİRİŞ

Turizm, en geniş tanımıyla, insanların tüketici olarak sürekli yaşadıkları yerlerden sağlık, iş, spor aktivitelerini gerçekleştirmek, inanç turizmine, kongre ve seminerlere katılmak için, dinlenme, tatil yapmak, eğlenmek gibi amaçları gerçekleştirmek için toplu veya yalnız şekilde seyahat yapmak, seyahat ettikleri ülkeden kendi yerlerine bir günden erken olmayarak dönmek ve ülkelerde olan konaklama tesislerinde en az bir geceleme süre ile kalmak için gerçekleştirilen hareketlere denilmektedir. Ülkelerin ulaşım, iletişim olanaklarının gelişmesi, teknolojik ilerlemeler, kişi başına düşen gelirlerin artması, dinlenmeye eskide olduğundan daha çok ihtiyaç duyulması kişilerin turizm faaliyetine olan ilgisini arttırmıştır. Azerbaycan'da turizm sektörünün gelişimi için programların uygulanması, turizm sektörünün hem genel olarak hem de bölgesel bazda kalkınmasına yol açmıştır.

2020 yılına kadar turizm sektörüne uzun vadeli bir bakış açısı sağlamak için dört ana hedef belirlenmiştir. Üçüncü hedef, yerli ve yabancı turistler için bölgesel turizm türlerinin geliştirilmesidir. Bu hedefin alt başlıklarından olan kış turizm potansiyelinin daha etkin kullanımı için yeni kış turizm komplekslerinin kurulması, gerekli olan altyapının geliştirilmesi, hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, fiyatların düzene salınması, kış turizm faaliyetlerinin tanıtımı öngörülmektedir.

Azerbaycan'da olan kış turizm potansiyelinin ve bu potansiyelin geliştirilmesi için yapılacak işlerin ortaya konulmasına yönelik bu çalışma özet, giriş, üç bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Araştırmanın ilk bölümünde makaleler ve kitaplar incelenerek alternatif

turizm kavramı ve alternatif turizm çeşitleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

İkinci bölümde, kış turizmi ve özellikleri, kış turizminin yararları, kış turizminin spor, sağlık, dağ turizm türleri ile ilişkisi, ülkelerin kış turizm potansiyeli hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümünde ise Stratejik Yol Haritası kapsamında Azerbaycan'da kış turizm potansiyelinin ölçülmesi birincil verilere dayanılarak yapılmıştır. Son bölüm Stratejik Yol Haritası kapsamında kış turizminin değerlendirilmesi, araştırmanın amacı, araştırmanın yöntemi, araştırmanın bulguları, sonuç ve öneriler kısmından oluşmaktadır.

1. BÖLÜM

ALTERNATİF TURİZM KAVRAMI VE TÜRLERİ

1. Alternatif Turizm

Turizm aktivitelerinin çeşitli olması nedeni ile ayrı ayrı bölgeleri turizm faaliyetleri için kapsayarak, belli bölgeler üzerinde yoğunlaşmayı azaltan ve turizmi yılın tüm aylarına yaymakta; çevre, turistler ve yerli halkla ilişkileri kuvvetlendirmektedir. Kavram klasik (geleneksel ve da kitle) turizme alternatif olarak gelişen turizm türlerini kapsayan yapı şeklindedir (Atalay, 2017:5). Girişimcilerin işbirliğine, öncelikle yerel malzeme kullanılmasına, ekolojic sosyal uyum gösterme amacı taşıyan turizm çeşididir (Kozak ve Bahçe, 2009:95).

Alternatif turizmde bireysel olarak yapılan turlar grup tüketime göre fazla olmakta, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler büyük tesislere göre daha çok talep görmektedir. Dünya genelinde turizm faaliyetlerinin gün geçdikçe değişik alanlara kaymakta olduğunu, alternatif turizm türlerine olan ilginin arttığını, yeni ürünlere olan talep artışını çeşitli araştırmalar sonucu görmek mümkündür (Kılıç ve Kurnaz, 2010:44). Alternatif turizm faaliyetlerini tercih edenler daha çok sosyal, eğitimli, araştırma ve inceleme yapmaya meraklı, gezdiği yerlerde daha çok para ve zaman harcayan, yerel halka karşı ilgili, toplu gezileri tercih eden, tarihi, kültürel, doğal mirası koruyan ve saygı gösteren kişilerdir (Uygur ve Baykan, 2007:39). Alternatif turizm, kültürel, doğal ve yerel mirasın etkinliğini artırarak turizmi daha geniş alanlara yaymaktadır. Turizm faaliyetlerine ek katkılar sağlayarak yeni iş imkanları ortaya çıkararak,

sektör çalışanlarının yılın belirli dönemlerinde değil sürekli çalışmalarına sebep olur ve böylece daha geniş kitlelerin sosyal, ekonomik ve kültürel seviyelerini yükseltir. Devamlı olarak kullanılan turizm kaynaklarının yok olmalarını önleyerek daha uzun ömürlü olmasını, halkların yakınlaşmasını sağlamakta ve ülkeleri tüm yönleriyle tanıtmakta ve sevdirmektedir (Agnew, 2001:44). Son yıllarda ülkeler dünya turizm gelirlerinden daha fazla pay ala bilmek için değişen şartlara göre yeni stratejiler üreterek, turizm potansiyellerini en verimli bir şekilde kullanarak sürekli bir rekabet içine girmişlerdir (Çelik, 2017:43).

1.1. Alternatif Turizmin Ortaya Çıkış Nedenleri

Alternatif turizm, kent hayatının negatif etkilerini azaltmak için ortaya çıkmış bir turizm çeşitidir. İnsanlar hızlı ve konforlu ulaşım araçları vasitesiyle alternatif turizmin ortaya çıkmasıyla boş vakitlerini güneş altında geçirmek yerine isteklerine uygun tatillerini iyi şekilde geçirmeye başlamışlardır (Agnew, 2001:48). Eğitim ve gelir düzeylerindeki artışın olması, çeşitli aktivitelere katılma isteğinin artması, ulaşım ağlarının iyileşmesi sonucu ülkelerarası mesafelerin kısalması, ekonomik yönde kendilerini düzene salmış üçüncü yaş profilindeki artışın olması sonucunda ortaya çıkmıştır. Turizm yatırımcıları talebin değişmesi sonucunda olduklarından daha iyi yerlere sahip olmak için yatırımlarını taleplere uygun şekilde yönlendirmeye başlamışlardır (Atalay, 2017:6). Ürünler için çeşitlendirme konusunda çalışmaların yapılmasına neden bölgesel turistlerin turizm faaliyetlerine katılmasındaki artışların sonucunda olmuştur. Alternatif turizmin ortaya çıkmasını sağlayan etmenler arasında; turizmin olumsuz etkilerinin fark edilmeye ve tüketicilerin çevreye karşı duyarlı hale gelmeye başlamaları yer

almaktadır. Alternatif turizmin çevreye duyarlı, yörenin taşıma kapasitesini dikkate alan, sürdürülebilir turizm anlayışını benimsemiş olması ortaya çıkış nedenlerindedir (Richards, 2003:45). Turizmin mevsimsel bir sektör olmaktan çıkması arz miktarında artışlara neden olmuştur. İnsanların yaşadıkları yerlerden farklı yerlere seyahat etme isteğinin yaranması, büyük şehirlerde yaşanan gürültü sorunları, betonlaşma ile ilgili yaranan çevre sorunlarından uzak olmak isteyi, insanların turizmde yeni arayışlara yönelmesi insanları alternatif turizme yönelden diğer nedenlerdendir (Ören ve Şahin, 2014:2).

Ülkeler turizme yeni yatırımlar yatırmak için farklı bölgelerde alternatif turizm türlerini ortaya çıkarmışlardır. Turizmde olan arzı verimli ve dengeli bir biçimde kullanarak ülkede yeni turizm alanları yaratmak çabasında olmuşlardır. Turizm emek yoğun bir sektördür ve yıl boyunca çalışan işletmeler de yeni işgücü olanaklarından yararlanmakla işgücünü yormamak isteğinde olmuşlardır. Turizmin sadece bir mevsim boyu devam etmemesinin, turizmin tüm yıla yayılma gereksinimine ihtiyaç duyulmuştur. Ülkeler alternatif turizmin yaranması, gelişmesi, fazla turistlerden elde ettikleri gelirlerle ülke ekonomisine katkılar sağlamaktadır (Öztürk ve Bayat, 2007: 141).

1.2. Alternatif Turizm Türleri

Alternatif turizme taraf yönelmenin diğer sebepleri ise kırsal alanların değerlendirilmesi, çevrenin kirlenmesi ile doğal dengenin bozulması, turizm sektöründe kar kaynaklarının azalması, turizm pazarının genişletilerek karı artırma ihtiyacının duyulması olmuştur. Kitle turizminin yaratmış olduğu sebeplerle, çevre kirliliğini en aza indirmek, tatil eğilim ve isteklerini karşılamak için alternatif turizm faaliyetlerinde,

turizmin çeşitlendirilmesi çalışmalarında önemli artışlar yaşanmıştır. Alternatif turizm, zengin çeşitler ve alternatifler içererek çok geniş alanlara hızla yayılmaya devam etmektedir (Baytok, 2017:6).

1.2.1. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi, gün geçtikçe tüm dünyada gelişme göstermektedir. Uygulanan politikaların sonucu olarak sağlık, piyasada yüksek geliri olan, siyasi, sosyal, kültürel, ticari nedenlerle daha çok dikkat ayrılan bir alan olmaktadır. İnsanlar sağlık sorunlarının çözümü için, kendi ülkelerindeki sağlık imkanları, giderlerini diğer ülkelerin tedavi merkezleri ve fiyatları ile karşılaştırarak hareket etmektedirler (Akdu, 2009:42). Hangi ülkeden, sosyal sınıftan, etnik kökenden olursa olsun insanların temel istek ve beklentisi hastalığına uygun sağlık hizmetlerini güvенеbileceği ortamda almaktır. Sağlık turizmi, hastalıkların tedavisi, insan sağlığının korunması ve geliştirilmesi amacı ile yaşadıkları ülkeden başka bir ülkeye seyahet edilmesi ve oranın sağlık, aynı zamanda turizm hizmetlerinden yararlanmasıdır (Mursalov, 2009:22). Sağlık turizminin tarihi eskilere dayanmaktadır. 15.Yüzyıldan 17.Yüzyıla kadar Avrupada sağlık koşullarının iyi olmaması nedeni ile sağlığa kovuşmak için insanlar mineralli sular, kaplıcalar, sahiller tercih etmişlerdir. Artan kentleşme, sağlıksız yaşam koşulları, sanayileşme insanların bir kısmında endişelere neden olmuştur. Ulaşımın güvenilir ve hızlı bir biçimde olması ile beraber insanlar tatil yapma amaçlı köylere, sıcak bölgelere, sağlık amaçlı gezilere katılmaya başladılar ve yaranan gelişmeler sonucu turizm sektöründe sağlık turizminin yaranmasına, gelişmesine, 21.Yüzyılda ise büyük alanlardan biri

olmasına neden oldu. Sağlık turizminin başlıca türleri şunlardır; (Garbo Bako, 2016:43).

Medikal turizm: Medikal turizm, insanların yaşadıkları toplumda bulunmayan medikal tedavi için kendi ülkelerinden gelişmiş ülkelerdeki büyük tıp merkezlerine yolculuk yapmalarınıdır. Medikal turizm pazarı yüksek konaklama imkanları, ileri modern teknoloji ile hastalara çok çeşitli medikal cerrahi ve dental hizmetler sunmaktadırlar. Medikal turizm dinlenme ve tatil yapma, sağlık turizm amaçlı ülkeye gelen ziyaretçiler için bölgeye aid olan çekicilikleri turistlere sunmaktadır. Şu anda dünyada hızlı bir şekilde gelişim gösteren sektörlerden biridir. Bu turizmde dünyada hakim konumunda olan yer hazırda Asiya kıtası hesap olunur. Her yıl en az 2 milyon hasta sağlık turizminin hizmetlerinden yararlanmak için ziyaret yapmaktadır (Pirtini, 2008:56).

Termal turizm: Termal turizm, çamur banyosu, mineral içeren sıcak su banyosu ile beraber fizik tedavi, rehabilitasyon gibi destekleyici tedavilerin birleşmesi ile yapılan turizm türüdür. Dünyada tıp alanında gelişmiş ülkelerde termal turizmüne yönelik önemli oranlarda talep olduğu görülmektedir. Bu turizm, sağlık turizmi içinde değerlendirilen, içeriklerinde mineraller bulunan maden sularından dinlenme, tedavi amaçlı kullanılmaktadır. Dünya nüfusunun yaşlanması, insanların modern kimyasal tedavi yöntemlerinden uzaklaşması, termal turizme katılmanın tüm yıl boyu mümkün olması termal turizmin inkişafında temel nedenlerdendir (Albayrak, 2013:105).

Spa-Welness ve 3.Yaş Turizmi: Spa-welness programları günümüzde insanların tedavi için ruhsal sağlık, stres ve depresyonla mücadele, sağlıklı yaşam eğitimi, beslenme danışmanlığı gibi taleplere cevap verir

duruma gelmiştir. Spa-welness turizmi, sağlık turizmi kapsamında yüksek oranlarda ekonomik gelir kaynağına sahip bir alt sektördür. Spa merkezlerinde gerçekleştirilen tedaviler içeren spa-welness turizmi kapsamında fizyoterapiler, balneoterapi, egzersizler, hidroterapi, klimaterapi yer almaktadır (Zengingönül ve İyilikçi, 2012:12).

3.Yaş Turizmi 65 yaş ve üzeri insanların bakım gerektiren tedavilerini kapsayan bir sağlık turizmi çeşitidir. Dünya da yaşam sürelerinin uzanması, sağlık imkanlarının gelişmesi, yaşlı nüfusun giderek artması ileri yaş turizminin turizm sektörü içerisinde cazip bir hale gelmesine yol açmıştır (Arslan, 2011:5). Son 20-30 yıl da sağlık turizmi içerisinde bu turizm çeşidinin payı artmıştır. Bu grup oluşturulan kişilerin emekli olması nedeniyle zaman kısıtlamalarının olmaması, sezon dışı dönemlerde de seyahat yapmaları turistik tesislere ekonomik canlılık kazandırmaktadır. Avrupa ülkelerinde ileri yaş insanların tedavi süreçlerine ve sağlık harcamalarına özen göstermeleri sonucunda turistler bu turizm türüne yüksek bütçeler ayırmaktadırlar (Yıldırım, 2012:97).

1.2.2. İnanç Turizmi

Kişilerin manevi tatmin sağlamak amacı ile kutsal alanlara yönelik olarak yapılan turizm hareketliliğine inanç turizmi denilmektedir. Turistlerin sürekli gelişen isteklerine göre gün geçtikçe daha çok gelişen inanç turizmi kapsamında, ülkelerin sahip oldukları kültürel değerlerin korunması, tanıtılması, turizme kazandırılması esas görülecek işlerdendir. Din ile ilişki içerisinde olan bu turizm kutsal alanların ziyaret edilmesi, hac ziyaretinin gerçekleştirilmesi gibi nedenlerle seyahat yapmak için motivasyon olmaktadır. İnanç turizmine katılan insanlarda

gerginliklerin azalmasına, ruhsal ve fiziksel olarak sıkıntılardan uzaklaşmaya yardımcı olmaktadır (Albayrak, 2013:231).

İnanç turizmi, dünyada hızla gelişen alternatif turizm türlerinden olup, İslami kurallar esasında yaşayan turistlere hizmet sunmaktadır. İslami turizm sektöründe hizmet veren konaklama işletmelerinde, bazı hizmetleri kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı sunulmakta, turistlerin ibadetlerini gerçekleştirmesi için imkanlar oluşturulmakta, İslama göre yasak olan yiyecek ve içecekler bulunmamaktadır.İslami kurallara uymaya çalışan, konukların ibadetlerini gerçekleştirmeleri için mescit hizmeti sunmakta, ezan yayınları ile Namaz vakitleri bildirilmekte, yiyecek ve içeceklerin satın alınması ve hazırlanmasında helal gıda üretim koşullarına uyulmakta, İslam dini çerçevesinde ahlaki kurallarla uyum göstermeyen etkinlikler sunulmamaktadır.Dini günlerde dinlere inanan kişiler tarafından ziyaret edilen İslam inancında Mekke ve Medine, Hristiyanlık dininde Kudüs, Roma ve Efes, Musevilik'te Kudüs dini şehirler ve yerler olarak bilinmektedir(Garbo Bako, 2016:32-34).

1.2.3. Av Turizmi

Yaban hayatında hayvanlara karşı korunmak için gereken teknoloji üretiminden sonra, avlanmak özellikle elit kesimlerin spor, eğlence davranışını ve normal insanların boş zamanlarında yaptıkları bazen sosyalleşme ve işbirliği geliştirme amaçlı olmaktadır. Özellikle bazı hayvanların avlanması işbirliği ve ekip çalışmaları gerektirdiyinden sosyalleşme açısından önemli bir etkinliktir (Kozak ve Bahçe, 2012:244).

Av turizmi, doğa ortamlarında sayıları fazla veya yeterli olan türlerin avlanmasına izin verilerek, kontrollü bir şekilde ekolojik ve yerel

değerlere öncelik verilerek yapılan turizm çeşitidir. Av turizmi belirli düzenlemeler çerçevesinde yapılan, yasal boyutları olan, avcılığında kendi kültürünü oluşturan bir boyutu vardır. Kozak'ın tanımına göre Av turizmi, avcı niteliğine sahip kişilerin avlama amaçlarını gerçekleştirmek için belirli olan kurallarla yaptıkları etkinliklerdir. Bu tanımda avcı niteliğine sahip kişilerin ifadesi, av yapmak isteyen kişilerin yasal yükümlülükleri yerine getirerek avcılık lisansı almaları gerektiğini ifade eder (Kozak ve Bahçe, 2012:245).

Av turizminin, klasik avlanma veya safari, kara hayvanları, kuş veya balık avlama gibi değişik türleri mevcuttur. Mesela bunların içerisinde uzun bir tarihi olan safari Afrika ülkelerinin çoğunda uygulanmakta , av operatörleri tarafından pazarlanmakta ve kontrol edilmektedir. Orta ve Batı Afrika ülkelerinin bazılarında, resmi bir eğitim olanağının olmaması, av operatörlerinin yeterince profesyonelleşememesi ve amatör operatörlerin imtiyazlı alanlarda şeffaf olmayan süreçlerle avlanmalarına olanak vermesi gibi sorunlar bulunmaktadır (Kozak, 2012:248).

Ülkelerde av turizminin geliştirilmesinin yararlı olduğu bazı yönleri bulunmaktadır: Av yapılan alanlar, normal turistlerin gittiği alanlardan daha düşük bir erişebilirliğe sahiptir. Bu alanların ulaşım ve altyapı olanakları daha düşüktür (Fırat ve Başar, 2016:223). Bu özellikleri daha fazla avcı çekmekte ve yerel halka sağladığı faydayı artırmaktadır. Ekolojik olarak daha az yıkıcıdır: avcılar daha az sayıda hizmet, konaklama ve altyapı yatırımı gerektirdiği için, vahşi yaşam habitatının eskisi gibi korunmasını sağlar. Bazı hayvan türlerinin nüfusunun aşırı artması yeşil alanların ve buna bağlı olarak diğer hayvan türlerinin varlığını tehlikeye atar. Bu nedenle, aşırı üreyen türlerin planlı şekilde avlanmaları bir zorunluluk olabilir (Kozak ve Bahçe , 2012:246).

1.2.4. Golf Turizmi

Eski spor dallarından olan golf sporu ilk olarak Hollanda’ da oynandığı söylenmekle birlikte nerede ve ne zaman başladığı kesin olarak bilinmemekte, bazı tarihçiler 15.Yüzyılın başlarında yaranmış olduğunu ve İskoçların ulusal oyunu haline geldiğini ileri sürmektedirler (Kozak, 2012:236). Golf sahaları, giderek yaygınlaşan golf sporuna yönelik gerek iç gerekse uluslararası turizm talebini karşılayacak şekilde artmakta ve giderek yaygınlaşmaktadır. Golf turizmi dünyada , özel ilgi seyahatleri ve diğer seyahet şekilleri arasında büyük bir turizm aktivitesi gibi kabul edilmektedir. Özellikle giderek değişen turizm talep eğilimlerine ve rekabete paralel olarak, turizmden başka ekonomik gelişim alanı sınırlı bölgeler için golf turizmi popüler hale gelmiştir. Golf turizm pazarı uluslararası turizm pazarından daha çok pay alırken, turist başına düşen harcamayı artırmayı, ürünlerini çeşitlendirmeyi, turizmin mevsimlik etkisini azaltmayı amaçlayan işletmeler ve ülkeler için çekici bir pazar olmuştur (Kozak, 2012:238). Alternatif turizm faaliyetlerinin bir kolu olan golf turizmi, gelir düzeyi yüksek olan ve orta-ileri yaşlardaki çoğunun 3.yaş grupundaki insanların tercih ettikleri bir turizm türüdür (Kozak, 2012:239).

Son yıllarda turizm politikası olarak , yüksek gelir grubu turistlerin pazar payının artırılması, ürün ve pazarlarının çeşilendirilmesi amaçlanmaktadır. Golf turizminin sürdürülebilirlik açısından diğer turizm çeşitlerinden ayıran birkaç faktör mevcuttur (Çetin, 2008:35):

- Golf turizmine katılan kişi, golf dışında ülkenin yerel kültürünü tanımak ister ve yöresel kültüre saygı duymakta, sürdürülebilir gelişmelere katkı sağlamaktadır.

- Golf turistinın ortalama kalış süresi, tatilci turiste göre daha fazladır.
- Golf turizm turistlerinin yaptıkları harcamalar diğer turistlerin harcamalarından daha çoktur. İspanya ve Portekiz istatistikleri bir golfçünün sıradan üç turist kadar parcama yaptığını göstermektedir.

1.2.5. Hava Sporları Turizmi

Hava sporlarınının temeli katılımcılar havada meydana gelen değişimlerden yararlanarak ve çeşitli teknik malzemeler kullanarak havada hareket etmeleridir. Hava sporları sportif faaliyetlere ve organizasyonlara katılmak, izlemek için gerçekleştirilen seyahatlerdir (Albayrak, 2013:190).

Uçmayı başaran ilk insan, Hezarfen Ahmet Çelebi olmuştur. 1948 yılında basit yelken kanatlar yaranmış, 1980 yılında ilk olarak Fransa ve İsviçrede bir grup pilot, dik yamaçlardan koşarak kalkış yapmaya başlamıştır (Diker, 2016:87). Heyecan vermesi, uçma duygusunun tatmin edilmesi nedeniyle bu sporlara ilgi her geçen gün artmakta ve bu spora bağlı olan seyahatleri de artırmaktadır (Kozak ve Bahçe, 2008:196).

1.2.6. Kongre Turizmi

Kongre Latince “Congressus” sözcüğüdür ve toplanma bulunma anlamına gelmektedir. Küreselleşen dünyada ulusal ve uluslararası kuruluşların sayının artması, bilimsel ve teknolojik anlamda meydana gelen gelişmeler, uzmanlaşma alanlarında bilgi alışverişi gereğinin doğması gibi nedenlerden doğan toplantı sayılarında artışlar yaşanmıştır.

Özellikle ikinci dünya savaşından sonra insanların bilimi ilerletmek amacıyla bir araya gelmesi ile başlayan seyahat, konaklama ve diğer ihtiyaçları kongre turizminin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Çizel, 2007:8). Kongre turizmi, insanların ikamet ettikleri yerler dışında mesleklerinde ve uzman oldukları sahalerde bilgi paylaşımı maksadıyla toplanmalarından dolayı oluşan konaklama, seyahat ve ilişkilerin tümüdür. Toplantıların bir bilgi alışverişi, kararverme ve yönetim, iletişim aracı olarak ortaya çıkışı insanlık tarihi kadar eskilere dayandığı söylenmektedir (Kozak, 2000:13).

Kongre turizmi, genellikle sezon dışında düzenlenen toplantı, seminer, konferans gibi faaliyetlerle turizmin tüm yıla yayılmasını sağlıyor. Kongre turizmi ve otelciliği teknik donanım diğer özellikleri açısından güçlü bir altyapıya ihtiyaç duymaktadır. Gün geçtikçe dünyada her yıl artan kongre organizasyonları, bu turizm ürününün pazardaki payının büyük boyutlarda olduğunu göstermektedir. Kongre programında sadece toplantılar yer almamakta, toplantılar dışında serbest zamanlar da alışveriş, gezi, eğlenceler düzenlenmektedir (Yusuf Aymankuy, 2006:36).

Günümüzde uluslararası kongrelerin %60'ı Avrupa'da düzenlenmektedir. Amerika Birleşmiş Devletleri dünyada kongre turizmine göre öncüllük yapan ülkelerden birincisidir. Çin, Avusturya, İngiltere kongre turizminde önde gelen ülkeler arasında yer almaktadır (Albayrak, 2013:99).

1.2.7. Yayla Turizmi

Yayla değişik yüksekliklerde yer alan ve akarsular tarafından derin bir şekilde yarılan düz veya dalęalı yer olarak tanımlanmaktadır (Hoşgören, 2014:251). Son yıllarda şehirlerde yaşayan insanların çevre kirliliğinden bunalıp doğal ortamlara yönelmekte ve yaylalar rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır. Yaylalar flora ve fauna zenginlikleri, şifalı suları, muhteşem manzaraları, doğal havası, güzellikleri, kültürel, etnolojik özellikleri ile birlikte eko-turizme yönelik kullanım ve ekonomik kar imkanları sağlamaktadır. Yüksek dağlık alanlar, yaz sıcaklarında insanların eğlendiği, dinlendiği, hoşça vakit geçirdikleri alanlardır (Çelik, 2018:202).

1.2.8. Rekreasyon Turizmi

Rekreasyon turizmi, sanayileşme, artan şehirleşme, yoğun iş hayatının oluşmasından dolayı kültürel etkileşim, dinlenme, eğlenme, sosyal ilişkiler kurma gibi çeşitli nedenlerden dolayı bu turizm türü ortaya çıkmıştır. İnsanlar boş zamanları boyunca içinde buldukları çevreden, belirli bir süreliğine uzaklaşarak, dinlenerek, kendini yenileyerek, yaranan fırsatları değerlendirmelerine kişilerin katıldığı etkinliklerin tümü rekreasyonel turizm olarak tanımlanmaktadır (Demirçi, 2004:64). Rekreasyonel faaliyetlerden sonra kişiler incelendiğinde onların motive olmuş, rahatlamış, yenilenmiş, rekabet gücü elde etmesine, daha geniş dünya görüşü kazandığını, sosyal hayatının geliştiğini görmek kolaydır (Yılmaz, 2004:2). Son yıllarda insanların yoğun kent hayatından kaçış yaparak rekreatif etkinlikleri tercih etmeleri, rekreasyonel turizme olan talep ve eğilimde artışlar ortaya çıkarmıştır (Yılmaz, 2004:2).

1.2.9. Sürdürülebilir Turizm Potansiyelinin Artırılması

Sürdürülebilirlik kavramının önemi 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stockholm’de düzenlenen “İnsan Çevresi” konulu konferans geçirilmiş ve kavram üzerine olan çalışmalar yoğunlaştırılmıştır. Sürdürülebilir turizm insanın doğal kaynak ve çevre üzerindeki baskılarını en aza indirmeyi amaçlayan turizm türüdür (Alkan, 2015:93). Hem bugünkü, hem de gelecek neslin maksimum tatmini için var olan turizm kaynaklarının etkin kullanılması ile sağlanabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkeler, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için birtakım ilkeler benimseyerek ulusal politika ve planlarına dahil etmekte, kaynaklarını korumaktadırlar (Scott, 2011:17).

Acenteler “sürdürülebilirlik” kavramını, turizm ofisleriyle birlikte pazarlama aracı olarak kullanmaları, pazarlama, planlama ve yönetimde sürdürülebilirlik ilkesini ayakta tuta bilmek için işbirliği içerisinde bulunmaları, işletmeler ilgili yasalara uymalı ve sorumlu yönetim anlayışları için lobi faaliyetleri yapmaları gerekmektedir. Sürdürülebilir turizm bölgeye has turizm kaynaklarının, bu kaynakların doğal çekiciliğinin korunmasına, bölgelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine önem vermektedir (Demiroğlu, 2013:42).

Sürdürülebilir turizmin temelinde bölgelerde yaşanan turist yoğunluğundan asılı olarak ortaya çıkan ve faaliyetde bulunan işletmelerin çevreye karşı olan olumsuzluklarının önüne geçilmesi ve kültürel varlıkların korunması gibi temel unsurlar öne çıkmaktadır. Bölgede turizmin sürdürülebilirlik anlayışı içerisinde gelişmesi için kamu ve özel sektörün, bölge halkı ve turistlerin işbirliği içerisinde olması gerekmektedir (Salim, 2018:30).

1.2.10. Kültür Turizmi

İnsanın çevresinde karřılařdđđ her Őey maddi ve manavi kültürün unsurlarıdır, bu yönüyle kültür insan davranışının öğrenilen yönünü oluşdurur. Sosyal-kültürel değerlerin ve doğal çevresel özelliklerin korunması,sürdürülebilirliğinin sağlanmasında en etken araç turizmdir. Uyur ve Baykana göre kültür, sanat eserleri, doğal tarihi ve kültürel varlıklar, sosyo-ekonomik olgular turistik bir ürün biçiminde gezginlerin hizmetine sunulan turizm anlayışıdır. Silberberg kültür turizmini bir toplumun, bölgenin, grupun veya kurumun sanatına, tarihine, yaşam tarzına, mirasına tamamen veya kismen motive olmuş ev sahibi topluluk dışındaki insanların ziyaretleriyle ilişkilendirmişdir (zbek, 2000:12).

Kültür turizmi, müzelerde, sanat galerilerinde, tarihsel alanlarda ve konaklama işletmelerinde istihdam olanağının doğmasına, ekonomik canlılığın artmasına sebep olmakta ve birçok sektörü etkileyerek turizm hareketlerinin tüm yıla yayılmasını da sağlamaktadır (Yazıcıoğlu, 2002:22). Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler, ekonomilerine katkı sağlamak amacıyla sahip oldukları kültürel değerleri turistlere açarak ülkelerine gelecek olan turistlerden ekonomilerine katkı sağlamak istemektedirler. Destinasyonlarda bu turizm türünün gelişiminden söz ede bilmek için turizme konu olan varlıkların gelecek kuşaklara aktarılacak Şekilde geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir (Vakfi, 2012:109).

1.2.11. Eko –Turizm

Eko-turizm; halkın aktif sosyo-ekonomik katılımını ve yerel halka fayda sağlayan, doğanın değerini anlamak, zevkine varmak için nisbeten

bozulmamış doğal alanlarda yapılan, çevre açısından duyarlı seyahat olarak tanımlanır. Sürdürülebilir turizm çeşidi olan eko-turizm, çevre ve insan olgusunun birlikteliği ile gerçekleşebilmekte, sosyal, çevresel ve ekonomik ilişkiler bütünü olarak değerlendirilmektedir (Ankaya ve Aslan, 2018:69).

Günümüzde insanların doğayı keşf etme ve farklı aktivite arayışları, çevre bilinçlerinin artması, ekoturist sayısının artmasına ve ekoturizmin daha da yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Eko-turizm yapıldığı bölgelerde hediyelik eşya, geleneksel ve kültürel yemeklerin sergilendiği, el sanatları gibi faaliyetlere önem verilmesi yerel halkın kalkınmasına destek sağlamaktadır. Eko-turizm alanlarında gerçekleştirilen bütün faaliyetler, çevre ve toplum üzerinde negatif etkileri yok edecek kadar az, yerel halkın ise aktif olarak içinde yer alacağı nitelikte olmalıdır (Altan, 2016:28).

1.2.12. Kırsal Turizm

İnsanların büyük kentlerde kalabalık, gürültü, telaş içinde yaşaması bireylerin sürekli kendilerini doğal ortamlara atma çabası içine salmaktadır. Belli mevsimlerle sınırlı olmayan yılın tüm aylarında gerçekleştirile bilen, doğal ve kültürel alanları görmek, doğa ile iç-içe olmak için yapılan en önemli turizm türünün başında gelmektedir (Kaypak, 2012:11).

Kırsal turizm bir kaç turizm türünün tamamlayıcısı olarak, ister gelişmekte olan, isterse de gelişmiş ülkelerde her yıl gelişim göstermektedir (Ukav, 2014:17). Kırsal turizm doğal kaynaklara dayalı olan turizm türülerinden biridir. Bu alanlarda gerçekleştirilen etkinlikler, tarihi ve kültürel varlıklara, gelenek-göreneklerine, iklimine, bitki

örtüsüne, yerleşme dokusuna göre şekillenmektedir. Kırsal turizmde yapılan etkinlikleri, yerel el sanatları ile ilgili uygulamalar, köylerde hayvancılığa ve tarıma dayalı, hobi, sportif etkinlikleri, animasyon gösterilerini, piknik yapma, doğa yürüyüşleri, tarihi-kültürel yerleri gezme görme, çocuklar ve yaşlılar için düzenlenmiş proqramları kapsamaktadır (Yallagöz, 2010:6) .

Kırsal turizm kırsal alanların etkin biçimde kullanımını özendirmekte, yapısal, doğal kaynakların korunmasına katkı sağlamakta, bölgenin altyapı ulaşım gibi faaliyetleri gelişme göstermekte, kırsal alanlara olan talebin artması, bölgeler için gelir kaynağını oluşturmaktadır (Arıkan, 2006:2).

2. BÖLÜM

DÜNYA TURİZM HAREKETLERİ İÇİNDE KIŞ TURİZMİ

2.1. Kış Turizminin Kavramsal Çerçevesi

Dünyanın en önemli ekonomik sektörlerinden olan turizm endüstrisinin önemli bir türü de kış turizmidir. Doğaner'e göre kış turizmi, belli bir yükseklikteki kayak sporuna olanak sağlayan karlı bölgelerde spor tesislerini içeren konaklama, eğlence, ulaşım hizmetlerinin etkili bir şekilde sağlandığı kış sporları veya kayak merkezlerinde kar yağışlarına bağlı olarak kış mevsiminde gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin ağırlık kazandığı bir turizm çeşitidir (Yunkesr, 2017:14). Yaz aylarında çok fazla çevre kirliliği, bazı kişiler yaz aylarında tatillerini geçirmek için fırsat bulamamakta, yaz turizminde olan zorluklar nedeniyle turistlerin ihtiyacı karşılanmamaktadır. Tatillerini genel olarak yaz mevsiminde geçiren bireyler yaşam standartlarının artması, kışta da tatile çıkmaya başlamalarıyla birlikte kış turizminde gelişim yaşandığı görülmüştür. İnsanlar, sağlıklı ortamda bulunmak, tatil yapmak, dinlenmek için ormanlık yörelere, orta yüksekliği olan dağlık, buzlu alanlara tatil yapmak için yönelmişlerdir (Türkeri, 2014:12). Kış sporları turizmine katılan turistler farklı eğitim düzeylerine, yaş gruplarına sahip, gelir düzeyleri yüksek olan kişilerdir. Bu turizm türüne katılanlar heyecan, mücadele, macera, risk, yenilikleri keşfetmek ve öğrenmek çabasında olan kişilerdir (Akbulut, 2005:433).

Kış turizmi, aktivitelerin yapılabilmesi için imkan sağlayan belirli eğim ve yüksekliğe sahip yerlerin olmasını öncelikle gerekli kılar. Karın

uzun bir süre kalması, kayağın yapılması için kaliteli karın varlığı kayağın yapılabilme süresini artırmaktadır. Yüksek ortamlarda havaalanı, karayolu hizmetlerinin yerine yetirilmesi, konaklama tesisleri kurmak, kalitesinin devamlılığını sağlamak işletmeler açısından önemli konular arasında olmaktadır (İbragimov, 2001:27).

Kış turizm tesislerinde eğlence, yiyecek-içecek, gezi gibi aktivitelerin yanı sıra belirli yüksekliklerde kayak yapmak için uygun olan kar koşullarına uygun yamaçlara yapılan geziler dahil olmak üzere yılın kış aylarında gerçekleştirilen ilişkiler ve etkinlikler bütünüdür (Albayrak, 2013:195). Kış turizminden söz ederken bu turizm türünün gelişmesinde en önemli faktörlerden biri olan kayakla gerçekleştirilen faaliyetler aklı ilk gelenlerdendir (Altaş, 2015:346-347).

2.2. Kış Turizmi ile İlgili Diğer Tanım ve Terimler

2.2.1. Buz Sporları

Bu spor türü, kendilerine özgü kurallarla yapılan puz patenini, sürat yarışlarını, kızak sürmek, curlingi, buz hokeyini, buz yelkenini içerir (Mursalov, 2009:19). Buz sporları belirli özelliklerde ve boyutlarda buz olan yerlerde yapılır. Buz sporlarına örnek olarak kadın veya erkek atletlerin oval şeklindeki pistte ritmik olarak kayış gösterisi sergiledikleri sürat patenidir. Paten bu uygulama için arac olarak bilinmektedir. (Serçeoğlu, 2011:60). Buzlu ortamda yapılan spor türlerinden biri Bob ve Luge diye ikiye ayrılan kızaktır. Bob; kızaklarında tümen ve fren tertibatı bulunmakta ve erkekler iki ve dört kişinin yer aldığı gruplar şeklinde yarışmaktadır. Pistin uzunluğu 1000 m ile 2000 m arasında olan

luge kızaklarında fren ve dümen tertibatı bulunmamaktadır (Dudu, 2015:7).

2.2.2. Kayak Sporlu

Kayak sporları farklı uzunlukları, eğimleri, yükseklikleri olan yerlerde, çeşitli yamaçlarda, kayak araçları ve ekipmanından oluşan bir spor dalğıdır (Topay, 2013:62). Kayak kış mevsimi boyunca insanların karda hareket etmeleri için bir gereklilik olarak ortaya çıkan kış turizmi bileşenidir. Kayağın ulaşımdan başka amaçlarla kullanıldığına dair ilk bilgiler bin yıl önce yazılmış İzlanda efsanelerde yer alır. “Edda” denilen bu efsanelerde anlatılanlara göre kayak bir ulaşım aracı olmanın yanında, bir yarış aracı ve aristokrasi göstergesi halinide almıştır. Karda yürüyüş aracı olarak antik Türklerin “Chana” adlandırdıkları kayağın Baykan gölünün etrafında M.Ö. 4000 yıllarında kullanıldığı görülmektedir. Avrupa’da eğlence ve zevke dayalı ihtiyaç olarak algılanmaya başladı ve hızlı dünyaya yayıldı (Demiroğlu, 2013:25).

Avrupa kıtasında yaratılan kulüplerle, ilk defa Norveçlilerin ulusal sporu olan kayak sporu tanınmış hale geldi. Dünyada ilk kayak klupü 1877 yılında Norveç’te, 1890’dan sonra ise kayaklar Orta Avrupa’da yayılmaya başlamıştı ve kulüpler çoğalmış ve üyelerinin sayısı artmıştır. 1924’te Bern’in merkezindeki FIS’in (Federatino International de Ski) oluşturulmasıyla, kayaklar uluslararası bir 34 organizasyon olarak bugüne kadar var olmaya devam etti (Serçeoğlu, 2011: 59-60).

Hudson tarafından yapılmış bir tanıma göre; kazak pazarının yaklaşık 14 milyonu Japon, 20 milyonu Kuzey Amerika, 30 milyonu Avrupalı’dır. Alp disiplini ve benzer özellikde olan yamaçları takip edenler sporcuların % 77’sini kapsamaktadır. Kuzey Amerikalı kayakçılar

arasında orta yaşlı erkekler ve üniversite mezunu çoğunlukta, Japon kayakçıları bu sporu genellikle kurumsal bir gezi ve beden eğitimi faaliyeti olarak görür ve büyük oranda iç pazarda seyahat yaparlar (Demiroğlu, 2013:27).

2.2.3. Kış Sporları

Ülkeler arasında gün geçtikçe önemi artan spor faaliyetlerinden biri kış sporları turizmidir. Buz pateni, snowboard, kayak, kızak önemli spor dallarıdır. Bu turizmi seven insanlar biliyorlar ki, yüksek adrenalini ve spor gibi endişeli şeyler sunmakta, insanları ciddi şekilde yaralaya ve kazalarla uğraşanların sayısını artırmaktadır (Acar, 2016:19).

2.3. Kış Turizminin Özellikleri

Kış turizmine has olan özellikler aşağıdaki gibidir (Demiroğlu, 2013:45):

- Uygun doğal kaynaklara sahip bir bölgede kış turizminin geliştirilebilmesi için bir takım altyapı ve üstyapı unsurlarının da geliştirilmesi gerekir.
- Kış turizmi insanların yalnız spor amacıyla katıldığı turizm türü olmamakta, bununla beraber insanların sağlıklı bir yaşam tarzının olmasına katkıda bulunan turizm türü olarak tanınmaktadır. Kış mevsiminde kış turizmi için yaratılan yerler yaz mevsiminde de çeşitli turizm türlerini gerçekleştirmek için kullanılmaktadır.
- Kış turizmi ülkede veya bölgede istihdamın sağlanmasında ve turizmden daha fazla gelir elde edilmesine olanak sağlamaktadır.
- Kış turizmine gelir düzeyi yüksek, farklı eğitim düzeyine ve her yaşa sahip insan grupundaki turistler katılarak bazı turizm türlerine göre daha fazla harcama yapmaktadırlar.

- Kış turizmi ile bir bölgede bulunan ve getirisi olmayan dağlık alanlar maddi değerler haline dönüştürüle bilmektedir.
- Yılın kış aylarından gerçekleştirildiğine göre kış turizmi kıyı turizminin geniş yayıldığı ülkelerde turizmden tüm yıl boyunca gelir etmek için gerçekleştirilmektedir.
- Kış turizmi sürdürülebilir turizmin olmasına destek sağlayan turizm çeşitidir.

2.4. Kış Turizminin Yararları

Kış turizmi için uygun bölgeler rasyonel bir şekilde değerlendirilerek doğru yatırımlar yapıldığında hem toplumsal açıdan, hem de devlet ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır. Turistlerin ihtiyaçlarını karşılaya bilmek için kış sporları bir çok sektörlerle ilişki içerisindedir (Dudu, 2015:4).

2.4.1. Ekonomik Yararları

Genel olarak değerlendirildiğinde, turizm türleri içerisinde harcama yönü ve ortaya çıkardığı ticaret hacmi ile öne çıkanlardandır. Yerli ve yabancı turistlere klasik turizm türlerinde hizmet sunan işletmeler, son yıllarda farklı turizm türlerine yönelik olarak faaliyet çeşitliliği sağlamaktadır (Apak, 2016:33). Kış turizmi faaliyetlerinin buldukları bölgelerde, yerel ekonomik gelişmelere önemli destek sağlamakta, personel ve diğer imkanların etkin kullanımı yönünde fırsatlar sunmaktadır (İncekara, 2004:37). Kış turizm işletmeleri diğer sektörlerden girdi sağlayarak, yeni kaynakların yaranmasına aracı olmaktadır.

Kış turizminin ülke ekonomisi için avantajları aşağıdaki gibi olmaktadır (Apak, 2016:37-38):

- Yaz mevsiminde çalışan işletmelerin tüm yıl boyu çalışmasına olanak sağlar ve yıl boyunca istihdama yol açar.
- Gelişemeyen ya da gelişmeyen ülke veya bölgelerin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmesini destekler.
- Halkın refah düzeyinin artmasına destek olur.
- Ülkedeki altyapının gelişimine katkı sağlamaktadır.
- Yakınındaki yerel işletmeler için finansal destek sağlamaktadır.

Kış turizminin ülke ekonomisine katkısını belirlemek amacıyla İsviçre’de araştırma değerlendirilerek Krippendorf Raporu’nda kış turizminin sağladığı ekonomik katkıların, yazın yapılan turizm çeşitlerine göre 7 kat daha verimli olduğu, yaz mevsimine göre daha fazla harcama yapıldığı yönündedir. Yapılan bazı araştırmalara göre, kış turizminin değer ve gelir yaratma etkilerinin yaz turizminden fazla olduğu görülmüştür (Şebin, 2009:28).

2.4.2. Toplumsal Yararları

Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan hava kirlenmesi çevre sorunlarına, insanların sağlıklı bir ortamda bulunma isteklerini ön plana çıkarmaktadır. Turizm hareketlerinin oluşumu için sağlıklı iklim, deniz seviyesinden yükseklik, normal sıcaklık değerlerinin olması gereklidir (Mursalov, 2009:27).

Kış turizminin toplum için avantajlarını şöyle sıralaya biliriz:

- Bölge halklarının sosyalleşmesine neden olur
- Dağlık sporu da dahil olmakla diğer spor türlerinin gerçekleştirilmesi için olanak sağlar.

- Dağlık alanlarda yapıldığı için, bölgeye olan seyahatlerin artmasına, ziyaretçilerin temiz hava almasına neden olur

Kanada kış sporlarının toplum açısından faydalı olduğunu belirterek, ülkede bu sporların yaygınlaşması için çaba harcamaktadır. Kanada da kurulan Kayak Kurulu ülke vatandaşlarının spor ile ilgilenmesi, eğitim, yetiştirme ve yaygınlaştırma, özürli insanların da spor yapmaları için proqramlar düzenlemektedir. Halk sağlığının korunması için Avrupa, Amerika ülkelerinde, okul çağında olan çocukların, genel olarak insanların kış ve yaz mevsimlerinde orta yüksek alanlarda, dağlık bölgelerde kamp yapmalarını öngörür (İbragimov, 2004:46).

2.5. Kış Sporları ve Türleri

Kış sporları karlı ve buzlu ortamlar da çeşitli aletler kullanarak yapılan spor uygulamalarıdır.

Kayak Sporları: İlk defa kayak insanlar karda batmamak için çeşitli ağaçlardan parçalar yaparak kullanması şeklinde yaranmış olduğu düşünülür. Kayakların ilk olarak kullanıldığı ve 5000. Yıl önce ortaya çıktığı yerler Altaylar, Sibirya daha sonra ise Anadolu, Balkan, Kuzey Amerika'ya yayılmıştır. 15.Yüzyılda Norveç, İsveç, Rusiya'da askeri amaçlarla kullanılmaya başlamış ve ilk olarak kayak yarışmaları 1866 yılında Cristina'da düzenlenmiştir (Mursalov, 2009:43).

Buz Hokeyi: İki takım arasında oynanılan bir kış sporları türüdür. Bu oyun da bir kaleci olmak üzere altı kişi molasız oynamaktadır. Buz hokeyinde önde olan ülkeler arasında Rusiya, İsviçre, Kanada, Slovakya hakimdir (Mursalov, 2009:45).

Kaydırak: Kış aylarında donan hovuz ve nehirlerin üzerinde İskoçya’da 16.Yüzyıldan beri oynanmaktadır. Her takım dört oyuncudan oluşmakta ve her oyuncu dört defa oynamaktadır. Kaydırak da yuva merkezine en yakın atışı sağlayan takım oyunu kazanmış olur (Vanat, 2012:21).

2.6. Kış Turizminin Diğer Turistik Ürün Çeşitleri ile İlişkisi

Genel olarak dağlık bölgelerde bulunan, kış sporlarını içeren turistik kış turizminin en önemli ilişkisi sağlık turizmi, spor turizmi, dağ turizmi türleri ile mevcuttur (Mursalov, 2009:28).

2.6.1. Dağ Turizmi ile İlişkisi

Dağ turizmi, spor tırmanışları ve dağ kayması gibi eylemleri içeren spor turizm faaliyetleridir (Çakucu ve Çiçek, 2014:77). Doğal bölgelere yapılan geziler yürüyüş, tırmanma, rekreasyon ve kış sporları gibi sportif etkinliklerin gerçekleştirilmesiyle, tatil ve rekreasyon yapma amacıyla insanların bir yerden diğer yere gitmesi modern dünyada birbirine bağlı ve yaygın olan dağ sporları ve dağ turizminin geliştirilmesine olanak sağlayan bir hareket olmaktadır. Yaz aylarında sağlıklı kalmak ve hareket etmek için seyahat etmeye yönelen insanlar, sağlıklı ortam sağlamak için orta ve yüksek dağlık, ormanlık alanlara geçerek kış aylarında bu eğilimleri devam ettirmeye başlamışlar (Kaya, 2016:218).

Kış turizmi için kullanılan dağlar aynı zamanda dağ turizminin gerçekleştirilmesi için de kullanılıyor. Birçok dağlık bölge başlıca turizm yerleri olarak görülmektedir. Sıcak, nemli, ekvatorial ve tropikal iklimde olan serinlikleriyle turistleri kendine çeken dağlar manzaraları ile olumsuz hava koşullarında da turistleri çekmektedirler. Güneş ışığının bol, rüzgarın az, karın kalitesinin iyi, kış mevsiminin uzun geçmesi

kayak sporunun gerçekleştirilmesi için özel iklim koşullarıdır (Altay, 2017:38).

Norveç'te, Finlandiya'da Hucky köpekleri ile kazak yarışmalarının yapılması, kar üstünde at yarışmalarının gerçekleştirilmesi, buzların delinerek balık avlanması birçok faaliyetler kış turizmi için dağlık alanların önkoşul olmadığını göstermektedir. Bu faaliyetler kıtanın soğuk olduğu iklimlerde gerçekleştirilmektedir. Kış ve dağ turizmini birbirinden ayıran özellik, farklılıkların olduğu görülmektedir. Kış turizm merkezinin kurulması için dağlık bölgenin yokluğunun örneği Dubai'deki çölün ortasında inşa edilen Ski Dubai'dir (Mursalov, 2009:29-30).

2.6.2. Spor Turizmi ile İlişkisi

Kendi içerisinde kış sporlarının da içeren spor turizmine bir çok spor faaliyetide dahil edilmektedir. Kış turizm merkezlerinde temel oluşturan kış sporlarının bu merkezlerin büyük sayıda turist çekmesine neden olur. İnsanların kendilerinin merak etdiği sporu uygulamak istemesi turistlerin kış turizmi için faaliyet gösteren merkezlere seyahat etmesine neden olmaktadır. Bir birine paralel yönde gelişen turizm ve sporda ortak nokta uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi, arkadaşlık köprülerinin kurulması ve kültürün aktarılmasıdır (Mursalov, 2009:30).

2.6.3. Sağlık Turizmi ile İlişkisi

Sağlık turizmi insanların sağlıklarının yeniden berpa edilmesi, güçlendirilmesi amacıyla yapılan seyahatler, konaklamalar, organizasyonların ilişkisinden ortaya çıkan turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Sağlık turizmi, sağlıklı bir yaşam tarzının ve hasta

insanların sağlıklarının yeniden berpa edilmesi amacıyla yaşadıkları yerlerden diğer yerlere giden insanların konaklama, sağlık ihtiyaçlarını karşılayan turizm türüdür (Edinsel ve Adıgözel, 2014:172-173).

Deniz seviyesinden yükseklik, havanın temiz, havadaki nem oranının normada, normal sıcaklık derecesinin olması insanların sağlıklı şekilde kış turizmi ve kış sporları faaliyetlerini gerçekteşirmesinde önemli etkilerdir (Altay, 2017:38). Orta yükseklikteki dağlık yöreleri kapsamakta, kış turizminin en önemli alanı olarak kabul edilmektedir. Dağlık bölgelerde yaşamak, seyahat etmek, kış sporları gibi faaliyetleri, kış turizmini gerçekteşirmek insan sağlığına pozitif etki eden faktörlerdir. Kış turizmi ve sağlık turizmi arasındaki mevcut bağlantıların olduğunu görebiliriz (Mursalov, 2009:32).

2.7. Kış Olimpiyatları ve Kış Turizmi İlişkisi

Kış turizmi ürünlerinin diğer turistik ürünlerle rekabet edebilme gücüne sahip olmak ve kış turizm merkezlerinin uluslararası standartlara ulaşabilmesi için gerçekteşirilen kış olimpiyatlarının düzenlendiği ülke veya bölgede kış turizminin gelişmesine büyük katkıda bulunmaktadır. Olimpiyat oyunları kış turizmüne popülerlik kazandırıyor, televizyon programlarında yayınlar vasıtasıyla hızla gelişiyor ve organizasyonlar olarak turizm sektörü haline gelmektedir (Serçeoğlu, 2011:75). Olimpiyatlardan sonra bölgenin turizm potansiyelini artırabilmesinde, sabit bir kar elde edebilmesinde ve çeşitli problemlere çözümler geliştirilmesini mümkün kılabilmesinde olimpiyatlar için yapılan altyapı ve üstyapı yatırımları önemli olmaktadır. Kış Olimpiyatları ilk olarak 1924 yılında Fransa'da Chamonix şehrinde yapılmıştır. İkinci Dünya Savaşları nedeni ile 12 yıl oyunlara ara verilmiş, savaştan sonra 1948'de

İsveçre'nin Moritz şehrinde düzenlenmiştir. Başlangıç da spor dalları az sayıda olsa da, savaştan sonra insanların kış sporları turizmine ilgi göstermesi ile gelişme göstermiş ve turizm endüstrisine dönüşmüştür (Serceoğlu, 2011:80).

Olimpiyatların yapılmasının ülkeler için avantajları aşağıdaki gibi olmaktadır (Mursalov, 2009:67-69).

- Kış olimpiyatlarının düzenlendiği ülkeler de hem kış turizmine, hem de ülkeye büyük katkılar sağlamaktadır. Olimpiyatların düzenlenmesi turizm merkezlerinin uluslararası standartlara ulaşmasına, kış turizmi ürünlerinin diğer turistik ürünler ile rekabet etmesine neden olmaktadır.
- Olimpiyatlar ülkelerin GSYH'sına olumlu katkılar yaratmaktadır. Oyunlar gıda, giyim, taşımacılık, hediyelik eşya satan sektörlerin canlanmasına, yerli malların kalitesinin ve üretim kapasitesinin artması için fırsatlar sunmaktadır.
- Olimpiyatların geçirildiği ülkeler oyunlar öncesi ve sonrası tanıtımlar ile ülke hakda olumlu imaj yaratmak ve kamuoyunda olan olumsuz imajı kaldırmak için iyi fırsat olmaktadır. Oyunların geçirildiği ülke yayın organları, basın mensupları, ülkeye gelen sporcu, seyirci aracılığı ile seyircilere ulaşmaktadırlar.
- Kış olimpiyatları düzenleyecek olan ülke altyapı ve üstyapının geliştirilmesi için yatırımlar yapmak durumundadır. Ulaştırma da havaalanı, demiryolu başta olmak üzere ulaştırma yatırımları, basın yayınları için haberleşme sistemleri, sağlık tesisleri, ülkeye gelen sporcular, turistler, görevliler için konaklama tesislerine yatırımlar yapmaktadırlar.

- Ülkeler de yapılan yatırımlar sonucunda yeni iş imkanlarının oluşmasına, mesleki niteliklerin gelişmesine, oda sayısında artışın olmasına, ülkelerin dünya çapında tanınmasına sebep olmaktadır.

2.8. Dünya Turizm Hareketleri İçinde Kış Turizmi

Dünyada kültürel, kıyı, tarihi turist hareketleri ile birlikte ülkeler turizm mevsimini uzatmağa, turizm çeşitliliğini artırmağa, nitelikli personelleri yıl boyunca kiralamağa ve kullanmaya yönelik yolculuğa çıkmışlar. Kış turizm olanaklarına göre, yaz aylarında tatil alışkanlıkları olan kişiler kış aylarında da seyahet etmeye başlamışlar ve bu da kış turizm hareketlerini hızlandırmıştır (Web 2). İnsanların artan taleplerini karşılamak için ülke turizminin gelişmiş, bölgelerin kış turizmi açısından yoğunlaşmış, yerlerin orta yükseklikte, ormanlık yerler olması gerekmektedir. Dünya’da kış turizm potansiyelini iyi değerlendirip yerli ve uluslararası talebin hizmetine sunan ülkelerin başında Avusturya, Fransa, İspanya, Almanya, ABD, Kanada, İtaliya, Romanya gibi ülkeler gelmektedir. Dünya’da olan kayak merkezlerinin %36’sı Orta Avrupa’da yer alan İsviçre, Fransa, İtaliya, Avusturya ülkelerindeki bulunan Alp dağlarında yer almaktadır (Yanaşık, 2018:15).

Kış turizm pazarında önemli yere sahip olan ve kış turizmine merak eden insanlar için yatak kapasitesine sahip ülkelerden biri de Kuzey Amerika’da yer alan ülkelerdir (Türkeri, 2014:16). Dünya’daki büyük kayak tesislerinin %21 Amerika ve %18 ise Asiya Pasifik’de bulunmaktadır. Kanada ülkesinde iyi bir düzeyde kayak aktivitelerinin yapılması ve kayak sporunun genişlenmesi sonucu kayakla ilgilenen yerli nüfusun sayısı %30 kapsamaktadır. Mekanik tesis dağılımında da Alpler %39 oranla zirvededir. İkinci yerde %17 ile Batı Avrupa ve

sonrakı yeri ise %16 oranla Amerika bölgesinin payına düşmektedir (Yanaşık, 2018:18).

2.8.1. Türkiye

Kayak sporları Türkiye’de Doğu Anadolu’da eğitilen Rus askeri keşif birlikleri ulaşım amacıyla kullanmaya başlamış ve Türkiye’de kayaklar ilk olarak yurd savunması için kullanılmıştır. Türkiye’nin 1500-3000 m yükseklikde yer aldığı bölgelerin çoğu flora ve yüksekliklerine göre benzer olan Munzurlar, Aladağlar, Toroslar, Beydağları, Kaçkarla, Cilo’da kış turizmini geliştirebilecek merkezler olarak bulunabilir (Çalışkan, 2014:34). Türkiyenin coğrafyası kış sporları ve kış turizmi için uygunluk teşkil etmektedir. Türkiye’de bulunan dağlar kayak pistileri için uygun eğim ve uzunlukta çok sayıda yamaçlara sahiptir. Kış turizm yatırımlarının şimdiye kadar sürdürüldüğü ülke olan Türkiye’de kış turizm destinasyonları hızla büyümekte ve turistlerin sayısı gittikçe artmaktadır (Türkeri, 2014:18).

Alp-Himalaylar’da 1500-3000 m yükseklikteki dağ yüzeyinin yaklaşık % 55’i dağlık bir ülke olan Türkiye’de yerleşmektedir. 1980 yıllarının sonundan 1990 yıllarının başından beri Türkiye’de kamu ve özel sektörler kış turizminin geliştirilmesi için bölgelere yatırımların yapılması ile ilgili hedefler seçilmiştir (Çalışkan, 2015:40). Uludağ Türkiye’nin ilk kayak merkezi olmuş ve sonra yeni kayak merkezleri yaratılmıştır. Ülkede mekanik tesislerine ve yatak kapasitesine göre öne çıkan 8 kış turizm merkezi vardır. Bursa’da Uludağ, Erzurum’da Palandöken, Kars’da Sarıkamış, Bolu’da Köroğlu, İsparta’da Davraz, Kayseri’de Erciyes, Kocaeli’de Kartepe, Kastamonu’da İlgaz kış turizm merkezleri diğerlerine nisbetde daha çok gelişmişlerdir. Türkiye’nin

önde gelen turizm merkezlerinden olan ve daha çok ruslar tarafından ziyaret edilen Palandöken ulusal düzeyde gelişmiştir (Mursalov, 2009:42).

Türkiye'deki kayak merkezlerine gelen yabancı turistler daha çok Ukrayna, İran, Rusya'dan olmaktadır. Bu yönde yatırılan paralar, hem yerli hem de yabancı turistlerin tatmin düzeyini karşılamak imkanına sahiptirler. Bu durumun, kayak merkezlerinin olduğu ülke ve bölgenin ekonomik gelişimine katkı olarak kullanılma potansiyeline sahip olduğu görülmektedir (Çalışkan, 2014:42).

“Türkiye Turizm Stratejisi 2023” çalışması kapsamında doğal ve kültürel değerlerin farklı turizm türlerine cevap vermesi, çeşitlendirilmesi ve tüm yıla yayıla bilmesi için turizm sektöründe yeni “koridorların” oluşturulması gelmektedir. Kış turizm koridorunun oluşturulmasında “Kış Turizminin Master Planı” kapsamında Erzurum, Erzincan, Ağrı, Kars, Ardahan illerinde mevcut ve potansiyel kış turizm merkezleri dikkate alınmıştır. Türkiye’de toplam kış turizmi yatak kapasitesinin 11 bin 200 adet olduğu görülmüştür. Bu rakamlar ülkenin nüfus sayısına bakıldığında çok düşük düzeyde kalırken, yapılan çalışmalar doğrultusunda bu sayının 79 bin üzerine çıkması hedeflenmektedir (Yanaşık, 2018:21).

2.8.2. İsviçre

İsviçre, kış turizminde kayak dönüşümünün en önemli tarihi yerlerinden biri haline gelmiştir. Örnek olarak İsviçre’nin doğusunda kaplıcaları ile ünlü olan St. Moritz, batısında ise dağ turizmine göre ünlü olan turizm merkezi Zermat kış turizmini kendi içerisinde geliştiren merkezler olmuşlar (Demiroğlu, 2013:70).

Ülkenin 53 tane uluslararası nitelikte olan kış turizm merkezlerinde İsviçre dağ evleri 76 bin 500 tane yatağa, 500 mekanik tesise sahiptir. İsviçre'nin en önemli kış turizm pazarı Almanya olmaktadır. Kış turizmi için İsviçre'ye seyahat eden turistler içerisinde İngiliz ve İtalyan halkı da önem taşımaktadır (Koenig, 2007:45).

İsviçre'de ilk defa 1928 yılında St. Moritz kış turizm merkezinde düzenlenen kış olimpiyatları, ikinci defa 1948 yılında da aynı kış turizm merkezinde düzenlenmiştir. İsviçre'de olimpiyatların düzenlenmesi sonucu olarak hem ülkelerin hem ülkenin kazandığı tecrübeler, hem de kış turizm merkezlerinin tanınması olmuştur (Mursalov, 2009:37-38).

2.8.3. Avusturya

Alp dağlarında, kış turizm imkanlarından en çok faydalanan ülkeler arasında Avusturya gelmektedir. Kış turizmi konusunda, Avusturya'nın İsviçre ülkesi ile ilk akla gelen destinasyon olmasına bakmayarak, XX yüzyılın başlarında harekete başlayan İsviçre'den farklı olarak Avusturya kış turizmi açısından sonraki yıllarda gelişmiştir. Kış turizminin ulusal ekonomiye katkısı diğer gelişmiş ülkelere kıyasla Avusturya'da daha açık görülmektedir. Kış turizmi, sadece turizm endüstrisi değil, Avusturya ekonomisi için önemli bir rol oynamaktadır (Dolnichar ve Leisch, 2003:2). 82 tane uluslararası nitelikte kış sporlarının yapılması için kış turizmi merkezi olan Avusturya'da toplam kış turizm merkezi 325 tanedir ve bu merkezler 450 bin konaklama kapasitesine sahiptir (Aksoy, 2001:48). Bu merkezlerde kayak sporu yanında tırmanış dağ bisikleti kar motosikleti kar üzerinde at yarışları gibi bir çok turistik faaliyetler yapılmaktadır. Ülkeye gelen turistler arasında dağ ve kış sporları yapanların oranı %22-25 arasında değişmektedir. Bu merkezlere

yerli turistlerle yanaşı katılan yabancı turistlerin sayı 5 milyona kadar olmaktadır. Buraya gelen turistlerin 2/3 oluşturan Almanya, Avusturya'nın en büyük kış turizm pazarıdır. Almanları bu ülkeyi seçmeye yönelden talebi artırmaya yönelden kar programlarının hazırlanması ve yakınlık unsuru esas sebeptir (Mursalov, 2009:33).

Ülkenin tanıtımında önemli olan kış olimpiyatları Avusturya'da ilk defa 1964 yılında, ikinci defa 1976 yılında düzenlenmiştir. Avusturya'da önde gelen kış turizm merkezlerinden biri olan Saalbach 37 tane mekanik tesis, 20,000 tane yatağa ve İnnbruck ise 34 mekanik tesis, 20,000 tane yatağa sahiptir. Kitzbuhel'i, Zurs'u, See'i, Mayrhofen'i Avusturya'da bulunan kayak merkezlerindedir (Mursalov, 2009:34).

2.8.4. Fransa

2. Dünya Savaşı'ndan sonra, Fransa'da mühim iktisadi sektör haline gelen kış turizmi için yatırılan paralar ülkeyi dünyadaki kış turizminde söz sahibi bir alt-üstyapıya sahip ülke olmasına sürükledi (Demiroğlu, 2013:66).

Ülkenin 20 tane uluslararası nitelikte olan kış turizm merkezinde 1200 adet mekanik tesis, 550 bin tane yatak bulunmaktadır. Fransa'da kayak merkezi sayısı Avusturya ve İsviçre'den az olsada, toplam kış turizm yatak kapasitesi o ülkelerindekinden daha fazladır. Yıl boyunca kış turizm merkezlerini 5 milyon kişi ziyaret etmekte ve bu kişilerin 1/5 yabancıardan, geri kalan ise yerlilerden oluşmaktadır. İsviçre ve Avusturya'dan farklı olarak Fransa'ya Almanya'dan gelen turist sayısı azlık teşkil etmektedir. Fransa'ya gelen turist sayısında ilk üçlükte Fransızlar, İngilizler ve İtalyanlar olmaktadır (Mursalov, 2009:40).

ABD'den sonra Kış Olimpiyatları'nda oyunların çoğunu barındıran ülkelerden biri Fransa'da 3 kez, ilki 1924'te Chamonix kış turizm merkezinde, ikincisi 1968'te Grenoble kış turizm merkezinde, üçüncüsü 1992'te Albertville kış turizm merkezinde kış olimpiyatları düzenlenmiştir (Mursalov, 2009:41).

2.8.5. Diğer Ülkeler

Rusya Hibi'ni dağlarının ve Kafkasya'nın tepeleri ile Kamçatka'nın yanardağlarına kadar çok sayıda dağ aralığına sahiptir. Ülkede kış turizmüne katılan ziyaretçi sayısı 5 milyona yakın olmakta ve dünya kış turizmi içerisinde üst sıralarda yer almaktadır. Rusya'da 83 bölgede 350'den fazla kayak merkezi bulunmaktadır. Kayak alanlarının sayı 2012 yılından beri belirgin şekilde artım göstermektedir (Yunkers, 2017:18).

Amerika kış turizm pazarında önemli bir paya sahip olan ülkeler arasında gelmektedir. Amerika kıtasında toplam 794 adet kayak merkezi bulunmakta ve her yıl bu merkezler 1 milyon üzeri ziyaretçi kabul etmektedir. ABD 463 turizm merkezi ile kıtada birinci olurken dünya sıralamasında ise 54 milyon ziyaretçi sayısı ile ikinci sırada yer almaktadır (Yunkers, 2017:20).

Avrupalı turistleri özellikle uygun fiyatlarıyla cezbeden Romanya ve Bulgaristan'ın kış turizm merkezleridir. Romanya'da Karpat dağlarında "Poiana Brasov" isimli kış turizm merkezi her yıl 3500 civarında İngiliz kayakçısı ağırlamaktadır. Bansko ise Bulgaristan'ın en büyük kış turizm merkezi olmaktadır. Kış turizmüne katılmak için Bulgaristan'a gelen yabancı ziyaretçiler içerisinde İngilizler, Yunanlılar son yıllarda ise İskandinavlılar üstün olmaktadır (Mursalov, 2009:47).

3. BÖLÜM

AZERBAYCAN'DA KIŞ TURİZMİNİN STRATEJİ YOL HARİTASI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Azerbaycan'da Alternatif Turizm Çeşitlerinin ve Kış Turizminin Mevcut Durumu

“Ulusal ekonomi ve ekonominin önemli sektörleri için stratejik bir yol haritası ana yön ve ondan kaynaklanan sorunlar” 16 Mart 2016 tarihli Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 1897 numaralı Kararnamesi düzenine göre, 8 ana ve 3 yardımcı ile 11 sektörün ekonomik kalkınma planlarını geliştirmek için bir çalışma grubuna 2020 yılına kadar ekonomik kalkınma stratejisi ve eylem planı, 2025'e kadar olan sürenin uzun süreli görünümü ve 2025 yılından sonrasında hedeflenmiş bir görünüm hazırlamak için ilgili görevler verilmiştir. Stratejik Yol Haritası kapsadığı dönem içerisinde turizm sektörünün kalkınmasına destek olmak, uluslararası ve yerel pazarlarda yüksek kalitede ve rekabetçi turizm hizmetleri sunmak, ulusal değerlere, çağdaş fikirlere, inovasyon, turizme dayalı yeni yatırım ve proje gelişmeleri ile ilgili kurumların koordinasyonunu içeriyor. Mevcut fırsat ve potansiyeli etkin bir şekilde kullanarak Azerbaycan 2025 yılına kadar hem bölge, hem de dünyadaki diğer ülkeler için cazip turizm mekanlarından birine dönüştürülecektir. 2025 yılından sonraki döneme bakış açısı Azerbaycan'ı dünyanın en popüler 20 turistik alanından birine dönüştürmek ve mevcut turizm kaynaklarının rasyonel kullanımını en üst düzeye çıkarmaktır (Strateji Yol Haritası, 2016:4).

İstatistiksel verilere bakıldığı zaman, eski dönemlere kıyasla ülkemizde konaklama, beslenme, eğlence işletmelerinin gelişerek sayılarının arttığı görülmektedir. Aşağıdaki tabloda ülkemizde olan konaklama işletmelerinin kapasite ve gelirlerinin istatistiksel verileri yer almaktadır.

Tablo 1: Konaklama İşletmelerinin Kapasite ve Gelirleri

Göstericiler	2017
Konaklama İşletmeleri	563
Toplam Numara Sayı	20778
Lüks Numaralar	2932
Turist Dereceli Numaralar	9280
Birinci Dereceli Numaralar	8566
Konaklama İşletmelerinin Toplam Gelirleri (Bin)	284453.9
Numara Satışından Gelen Gelirler (Bin)	192962.9
Yiyecek-içecek Satışlarından Gelen Gelirler (Bin)	63303.0

Kaynak: www.azstat.org (14.05.2019).

2017 yılı verilerine göre ülkemizde toplam 563 konaklama işletmesi ve satışa hazır toplam 20778 numara vardır. Numaraların 2932’i lüks, 9280’i turist dereceli ve 8566’ı ise birinci sınıftır.

Son yıllarda yapılan istatistiksel verilere göre, Azerbaycan’da sürekli gelişen sektörlerden biri turizm olmaktadır. Azerbaycan’da turizm sektöründe girişimcilik konularında ve ülke ziyareti için gelen yabancı ülke vatandaşlarının sayısı uygun olarak %4,5 ve %8,5 oranında artmıştır.

Tablo 2: Azerbaycan'da Turistik İstatistikler

Göstericiler	2017
Azerbaycana Gelen Toplam Turistler (Bin Kişi)	1414708.0
İş Amaçlı (Bin Kişi)	212519.0
Dinlenme ve Eğlence Amaçlı (Bin Kişi)	813386.0
Sağlık Amaçlı (Bin Kişi)	19086.0
Diğer Turizm Amaçlı (Bin Kişi)	75619.0

Kaynak: www.azstat.org (14.05.2019).

2017 verilerine göre ülkemize toplamda 1414708.0 bin turist gelmiştir. Turistlerin 212519 bini iş amacıyla, 813386 bini dinlenme ve eğlence amaçlı, 19086 bin kişi sağlık amacıyla gelen yabancılardır.

Turizm sektöründe ülkeler arasında uzun süreli üstünlük kazanmak için ülke genelinde turizm sektörüyle ilgili dört temel hedef belirlenmiştir.

Birinci hedef: Bakünün turizm potansiyelini tam olarak gerçekleştirmektir. Günümüzde Bakü çok sayıda yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Şehrin potansiyelinden daha verimli kullanım için özel kullanım mekanizmasının oluşturulması, çeşitli turizm faaliyetlerinin etkin bir şekilde tanıtılması, turist servis paketlerinin güncellenmesi, turizm altyapısının amaçlı geliştirilmesi öngörülmektedir.

İkinci hedef: Ulusal düzeyde daha iyi bir yönetim organizasyonunun düzenlenmesi, turizm ve rekreasyonel bölgelerin yaratılması, mevsimselliği ortadan kaldırmak için bölgesel altyapının gelişimi, havayolu işletmeleriyle ilişkilerin kurulması, vize prosedürlerini

kolaylaştırmak dahil olmak üzere, ülkenin kalkınması için uygun ortamı yaratmaktır.

Üçüncü hedef: Azerbaycan'da bölgesel turizmin kalkınması için hedeflenen bölgesel turizm girişimlerini uygulayarak gelişmektir. Daha gelişmiş bir turizm sektörü elde etmek için kış, sağlık, ekoturizm gibi turizm çeşitlerinin daha da iyileşmesine yapılan yatırımlar katkı sağlayacaktır.

Dördüncü hedef: Turizm eğitim programlarını oluşturmak ve turist memnuniyetini artırmak için standardizasyon ve sertifikasyon sisteminin geliştirilmesini içermektedir (Stratejik Yol Haritası, 2016:5).

Sağlık Turizmi: Sağlık için seyahat eden turistler hafta sonları ve diğer zamanlarda ülke genelinde veya yurt dışında çeşitli sağlık tedavileri almayı tercih etmektedirler. Azerbaycan'da son yıllarda doğal yollarla tedavi yapan sağlık turizmi alanlarının ve tedavi sanatoryumlarının iyileştirilmesi için bir takım önlemler alınmıştır (Stratejik Yol Haritası, 2016:58). 2010 yılında Naftalan ve 2013 yılında şabran bölgesinde sağlık ve spa merkezlerinin, sanatoryumların berpası örnek olabilir. Rusya, Kazakistan, BDT ülkelerinden sağlık nedeniyle gelen ziyaretçilerin aldıkları Naftalan petrol banyoları turistler için sağlık hizmetleri sunan benzersiz alanlardandır. Naftalan yağı, petrolu ve diğer doğal kaynakları Azerbaycan'da sağlık turizminin gelişimi için önemli potansiyellerden biridir. Bu sağlık merkezlerinin Avrupa ve bölgedeki diğer ülkelerde de çekiciliğini arttırmak için sertifika almak ve Uluslararası Spa Dernekleriyle iş birliyi yapmaya ihtiyaç vardır (Stratejik Yol Haritası, 2016:59). Naftalan'da olan büyük sağlık merkezlerinin ismi ve oda sayı aşağıdaki tablo da verilmiştir.

Tablo 3: Naftalan’da Mevcut Olan Sağlık Merkezleri

Bakü’den Naftalan’a hızlı ve kaliteli otobüs ve tren hizmetleri sunmak

Sağlık Merkezleri	Oda Sayısı
Çınar Otel ve Spa Naftalan	170
Naftalan Hotel By Rixos	95
Mucizeli Naftalan	41
Naftalan Dinlenme ve Sağlık Merkezi	81
Naftalan Engelli Rehabilitasyon Merkezi	12
Naftalan Sanatoryumu Resort Derneği	26

Kaynak: Stratejik Yol Haritası, 2016.(12.05.2019)

Bakü’den Naftalan’a hızlı ve kaliteli otobüs ve tren hizmetleri sunmak için Turizm Konseyi aracılığıyla ilgili devlet kurumları arasında ilişkiler kurulacaktır. Naftalan, Galaaltı, Düzdağ’da restoran, kafe ve eğlence hizmetleri sunan sağlık merkezlerini turistlere cazip yerler haline dönüştürmek ve alternatiflerde yenilikler yapmak için Turizm Konseyi eylem planını geliştirmek amacıyla tüm ilgili taraflarla toplantılar yapmaktadır (Stratejik Yol Haritası, 2016:61).

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sağlık turizminin gelişimi için 2017-2020 yılını kapsayan eylem planı hazırlamıştır. Bu plan, 2020 yılından sonra sağlık turizm gelişimini teşvik etmek için Gabala, Lankaran, Masallı, Shabran bölgelerinde olan doğal kaynaklar da uzun vadeli kullanım planlarına dahil edilecektir (Stratejik Yol Haritası, 2016:60). Naftalan’ın mevcut potansiyelini güçlendirerek 2020 yılına

kadar reel GSYİH'nin toplam 5 milyon AZN artacağı, yerli ve yabancı turistlerin sayısında yükselme olacağı, 150 yeni iş alanının yaratılması bekleniyor (Stratejik Yol Haritası, 2016:61).

Kültür Turizmi: Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kültürel ve tarihi mirası çok zengindir. Şu anda tarihi kültürel alanların restorasyonu, o araziler için turizm gelişme planları hazırlanmakta ve turizmin bir tanıtım amacı olarak kullanılması uygulanmaktadır. Azerbaycan topraklarının kuzey, kuzeybatı, batı koridorları zengin tarihi, kültürel mirasın yerel ve bölgesel olarak tanıtılmasında, kültürel turizm rotaları oluşturulmasında, bölgeye gelen turist sayısında artış yaparak bu turizm çeşidinin büyümesi için koşullar yaratacaktır (Stratejik Yol Haritası, 2016:67).

Avrupa ile Asya'yı Kafkasya bölgesi üzerinden birbirine bağlayan İpek Yolu kültür turizmi kapsamında başlıca turistik yerlerden geçecek olan yeni "Büyük İpek Yolu" turistlerin talebine göre yeniden tasarlanıp geliştirilecektir. "Büyük İpek Yolu" farklı kesimlere ait turistlere göre çekiciliği daha da artırmak için "Kafkasya'da Alexander Dumas", "Azerbaycan'da Alman İzleri", "Azerbaycan'da Şaraplar", "Nuhun Gemisi" Kültürel turizm rotaları uluslararası şartlara uygun olarak araştırılacaktır. Turistlere yerel sakinler bölgesel rehberlik hizmetleri vererek, düzenlenecek kültürel yollar hakkında bilgi sağlayan metodolojik kaynaklar ve sertifika sağlamak için gerekli yazılımlar hazırlanacak. Kültür ve Turizm Bakanlığı uluslararası sergiler ve pazarlama araçları kullanarak hedef ülkelerde kültür turizmini teşvik edecektir. 2020 yılına kadar yeni kültürel turizm rotalarının oluşturulması ve geliştirilmesi sonucunda doğrudan 10 milyon AZN, dolaylı olarak 10 milyon AZN olmakla reel GSYİH'da 20 milyon AZN

artış olacak ve 2020 yılında toplam 3700 sektörde 2700 yeni iş yaratacağı tahmin edilmektedir (Stratejik Yol Haritası, 2016:68-69).

İş Turizmi: İş seyaheti modern dönem de ülke dışındaki iş amaçlı seyahatleri kapsayan dönem boyunca ülkelere turist akışını sağlayan turizm çeşitlerinden biridir. İş turizmi farklı alanlarda faaliyet gösteren şirketler arasında toplantılar, kongre ve konferanslar, teknik, ticari veya bilimsel işbirliği ile ilgili toplantılar, kampanya-propaganda gezileri, uluslararası sergilere ve fuarlara katılım gibi seyahatleri kapsamaktadır. Ülkelerde farklı alanlarda yapılan toplantılar yerel uzmanların gelişimine, zengin deneyim ve bilgi paylaşımı yapmalarına yardımcı olmaktadır. Mevsimsel faktöre bağlı olmayan iş gezileri ülkelerin tüm yılboyu turizm merkezi olarak gelişmesine yardımcı olmaktadır (Stratejik Yol Haritası, 2016:69).

Bakü ve bölgelerdeki iş turizm sektörü için önemli projelerin uygulanması ülkede yapılan büyük çaplı uluslararası toplantıların ve ülkeni ziyaret eden turist sayısının artmasına olumlu etki yapacaktır. Avrupa ülkeleri, Çin, Hindistan, Güney Kore, Malezya gibi ülkelere ticari faaliyetleri çekmek için ilgili pazar araştırması yapılarak bu ülkelere iş turistlerini çekmenin ekonomik etkinliği belirlenecek, satış ve pazarlama yöntemleri geliştirilecektir. İş turizmini destekleyici tedbirler sonucunda, 2020'de Azerbaycan'a gelen iş turistlerinin sayısının geçen yıllara göre iki katına çıkması amaçlanmaktadır. Bu hem başkent, hem de bölgelerde turizm altsektörlerinin gelişimi için altyapı yaratacak (Stratejik Yol Haritası, 2016:71).

Kış Turizmi: Son yıllarda Azerbaycan'da, kış turizm altyapısını oluşturmak için faaliyetler hayata geçirmekte ve kış turizminde

hareketlilik yaşanmaktadır. Ülkemizde mevsimselliği aradan kaldırmak için Azerbaycan'da kış turizmi için gerekli olan kış turizm kompleksleri oluşturulmuştur. Kış mevsiminde başlıca turistik yerlerden olan “Tufandağ” Kış-Yaz Turizm Rekreasyon Kompleksi (Gabala) ve “Şahdağ” Turizm Merkezi (Gusar) yerel ve bölgesel turistler için kayak dahil olmak üzere bir çok açık hava spor türlerini sunmaktadır (Gurbanova, 2018:65).

Bölgede birkaç sayıda rekabetçi konumda olan kış turizm merkezlerinin olması Azerbaycan'nın turizm potansiyelinin tam olarak kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Azerbaycan'ın kış spor komplekslerinin sadece 4 ve 5 yıldızlı otellerden ibaret olması, bölge ülkelerinde bulunan otellerle bu merkezler hem fiyat, hem de say bakımından tam rekabet ede bilmemektedir (Stratejik Yol Haritası, 2016:63).

Guba-Haçmaz Turizm Bölgesi: Azerbayca'nın kuzeydoğusunda Bakü-Haçmaz turizm güzergahı üzerindedir. Maden suları, güzel manzaraları, iklimi bölgeni çekici kılan faktörlerdir. Guba-Haçmaz ekonomik bölgesi Bakü ile yakın olması, iklim koşullarının uygun, kış turizminin gelişimi için perspektifine sahip olması bölgenin gelişimine olanak sağlamaktadır (Elimuradova, 2015:31-32).

Guba-Haçmaz bölgesinde dünya standartlarına uygun olarak inşa edilen “Şahdağ Kış-Yaz Turizm Merkezi” bölgenin kış turizmine göre geliştiğini gösteren en iyi örnektir. Bu turizm merkezinin esas amaçlarından biri ülkede kış sporlarını ve kayak kültürünü geliştirmek olmuştur (Gurbanova, 2018:67). Bu merkez Azerbaycan'ın tarihinin ilk dağ kayak merkezidir. Başladığı günden itibaren yaklaşık iki yüz bin yerli ve yabancı turist bu kompleksin hizmetini kullanmıştır. Merkez 17

km'lik pist ve 9 kabin önerisi ile yaklaşık 120 gün faaliyet göstermektedir (Stratejik Yol Haritası, 2016:63).

Şahdağ Hotel-Spa, Zirve Hotel, Pik Palace, Park Chalet Otel Şahdağ Kış-Yaz Turizm Merkezi'nde turistlere hizmet eden oteller sırasındadır. Şahdağ Hotel-Spa 5 yıldızlı 172 misafir odasıyla, Zirve Hotel 4 yıldızlı 40 standart ve 3 lüks odalar, Pik Palace 5 yıldızlı 167 standart ve lüks odalardan oluşan otellerdendir (Stratejik Yol Haritası, 2016:65).

Şeki-Zagatala Turizm Bölgesi: Büyük Kafkas'ın güney eteklerinde, Azerbaycan'ın kuzeybatısında yer alan Şeki-Zagatala, zengin kültürel ve tarihsel kaynaklara sahip olan turizm bölgesidir. Şeki kervansaray otelleri, "Marxal", "Saadat" rekreasyon merkezleri (Şeki), "Gülüstan" (Zagatala), "İlisu", "Şafa" (Gah) turistlere hizmet sunan turizm merkezleridir. Bu bölgelerde iklim koşulları, turist rekreasyon ağını genişletmeyi mümkün kılmaktadır (Alimuradova, 2015:33-35).

"Tufandağ" Kış-Yaz Turizm Rekreasyon Kompleksi Gebele'de yıl boyunca kış turizminin gelişimini, yerli ve yabancı turistlere yüksek kalitede hizmet sunmayı amaçlamaktadır. Otel, ikram (kafeterya, restoran), eğlence gezisi, kış kayağı, kayak okulu ve diğer hizmetler sunmaktadır. Turizm tesislerine erişim kolaylığının kış turizminin gelişiminde en önemli faktörlerden biri olduğunu dikkata alarak, Gabala şehri en yakın hava limanından 25 kilometre uzaklıkta olmakta, hafta sonları yakın bölgelerde kış sporlarına katılmak ve tatil yapmak isteyen turistlerin ilgisini çekmektedir. Ülkede kış sporlarına olan talebi artırmak için pazar payındaki potansiyel artışı dikkata alarak kış sporları komplekslerine destek verilmeli, kış turizm ürünleri çeşitlendirilmeli ve

onların gelişimine öncelik verilmelidir (Stratejik Yol Haritası, 2016:61-63).

Tablo 4: Azerbaycan’da Mevcut Kış Turizm Merkezleri

Kayak Merkezleri	Dağ-Kayak Düşüşü(km)	Faaliyet Gösterdiği Günlerin Sayı	Yükseklik(m)
Şahdağ	17	120	1430-2520
Tufandağ	15	110	1400-2470

Kaynak: Stratejik Yol Haritası, (2016) (12.05.2019).

3.2. Stratejik Yol Haritası Kapsamında Kış Turizminin Değerlendirilmesi

Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Başkanı “Azerbaycan Cumhuriyeti’nde Turizmin Gelişmesine İlişkin Ek Önlemler Üzerine” 1 Eylül 2016 yılında düzenlenen kararnameye göre ülkenin turizm endüstrisinin mevcut durumunu analiz etmek, bu alandaki sorunları gidermek için ilgili tedbirlerin alınması turizm alanındaki devlet kurumlarına verilmiş, görevlerin uygulanmasını koordine etmek için Turizm Konseyi oluşturulmuştur. Turizm Konseyi, turizm sektörünün gelişmesinde farklı devlet temsilcilerinden oluşan çalışma grupları oluşturmuş ve bu gruplara gerekirse yerli, yabancı uzmanlar, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlar da dahil edilmiştir. Turizm yatırım projelerinin desteklenmesi, turizmin tanıtımı, vergi ve gümrük imtiyazlarının belirlenmesi için tarafların katılımıyla çalışma grupları oluşturulmuştur (Stratejik Yol Haritası, 2016:44).

Stratejik Yol Haritasında önemli yaklaşımlardan biri turizm potansiyeli zengin olan alanlar da turizm ve rekreasyon bölgelerinin oluşturulmasıdır. Turizm ve rekreasyon bölgelerinin kurulması çevre ve kültürel mirasın korunmasına, bölgenin turizm potansiyelinin verimli kullanılmasına, hizmet kalitesini artırma, yatırım için uygun koşulların ve çeşitli, kaliteli, modern standartlara uygun altyapı oluşturmak için destek sağlamaktadır (Strateji Yol Haritası, 2016:46-47).

Stratejik Yol Haritası kapsamında Azerbaycan'da kış turizminin ve kış sporları komplekslerinin gelişimi için bir dizi programlar düzenlenmiştir. Kış turizm merkezleriyle potansiyel turistler yaşadığı bölgeler arasında ulaşımın iyileştirilmesine göre sezon boyunca karayolıyla seyahat yapan turistler için Bakü'den bu tesislere günlük olarak otobüs organizasyonu ve uçak yolculuğunu tercih eden kişiler için Gabala şehrine uçuşların sayısının artması bekleniyor. Ülkeye turist akışı sağlamada verimliliği artırmak, faaliyetleri koordine etmek için pazarlama ve iletişim planını temel alarak hedef ülkelerden Gabala'ya direkt hava uçuşları konusuna öncelik verilecektir (Stratejik Yol Haritası, 2016:64).

Kış turizm bölgelerinde bulunan otellerde konaklama hizmetlerini iyileştirmek için, tesisler de analizler yapılarak mevcut idari sorunlara ilişkin bilgi ve öneriler toplanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına dayanarak tesislerin daha profesyonel üçüncü tarafların yönetimi veya hükümetin mevcut otellere tayin ettiği personeller ile modern teknoloji kullanarak yönetimde esnekliğin sağlanmasını elde etmiştir. Ülkede kış turizm komplekslerinin kurulması ve araçların satın alınmasında hem devlet, hem de özel sektörden yapılacak yatırımlar da teşvik edilmektedir (Stratejik Yol Haritası, 2016:65).

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bölge ülkelerinden gelen turistlerin Azerbaycan'a akışını teşvik etmek için kış turizm komplekslerinde farklı mevsimler de, yılbaşı veya resmi tatiller zamanı büyük festivallerin düzenlenmesi için bir eylem planı geliştirilecektir (Stratejik Yol Haritası, 2016:65-66).

3.3. Araştırmanın Amacı

Yapılan araştırmanın temel amacı, genellikle dünya turizm piyasasında önem kazanan kış turizminin ülkedeki potansiyelini ölçmek ve bölgesel turizmin geliştirilmesini hedefleyen Stratejik Yol Haritasına dayanarak kış turizmi ile ilgili hangi faaliyetlerin yapıldığını ve gelecekte hangi faaliyetlerin yapılacağını tespit etmektedir. Aynı zamanda kış turizmini Stratejik Yol Haritası kapsamında ele alarak kış turizminin geliştirilmesi için gerçekleştirilecek hedefleri ve bu hedeflerin gerçekleşme düzeyinin ortaya konulmasıdır.

3.4. Araştırma Yöntemi

Araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin toplanması için bütüncül bir yaklaşıma ulaşılması, algı ve tutumların ortaya konması, araştırmanın esnekliğine olanak tanınması açısından "nitel araştırma" yöntemi kullanılmıştır. Nitel yöntem, çeşitli konulardaki düşünce, bilgi, görüş, tutum ve davranışların sözlü iletişim veya dökümanların incelenmesi yoluyla araştırılmasıdır (Növresli, 2010, 3).

Araştırma için öncelikle Turizm Stratejik Yol Haritası içerik analizi yapılmıştır. Kış turizmi ile ilgili hedefler seçilerek bu hedefleri gerçekleştirmekte yetkili olan "Turizm Agentliyi" ile mülakat yapılmıştır. Yöneticilerle yüz yüze mülakat yapılmıştır. Mülakat

kapsamında yöneticilere Stratejik Yol Haritasında yer alan kış turizmi hedefleri ile ilgili 15 soru sorulmuştur. Mülakat zamanı hataya yol verilmemesi için ses kaydı alınmıştır. Mülakat sonucunda elde edilen veriler sözlerle yorumlanarak ifade edilmiş ve Azerbaycan'ın kış turizm olanakları ve geliştirilmesi için gerçekleştirilen ve ileride gerçekleştirilecek faaliyetler belirlenmiştir.

3.5. Araştırmanın Bulguları

Mülakat kapsamında Tablo 5'de yer alan sorular sorulmuştur ve alınan cevaplar özet olarak Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5: Mülakat Sonuçları

Mülakat Soruları	Cevaplar	Yetkili Kurum	Gerçekleşec eği Yıl
1.Azerbaycan'da yüksek potansiyele sahip kış turizm bölgeleri hangilerdir ve gelişimi için hangi bölgeler seçilmiştir?	Guba-Haçmaz, Şeki-Zagatala	Turizm Agentliyi	2016-2020
2.Kış turizminin gelişimi için ulaşım seçenekleri iyileştirildi mi?	Program çerçevesinde ulaşım yollarının bakım ve onarımı yapıldı	Ulaştırma Bakanlığı	2017-2018
3.Kalifiye personel yetiştirmek için çalışma grupları yaratıldı mı?	Evet	Turizm Agentliyi	2017
4. Yerli ve yabancı turistlerin kış	Yerli %80, yabancı %20	Turizm	2016-2020

turizmine katılma oranı ne kadardır?		Agentliyi	
5. Azerbaycan'da kış turizminin gelişiminde hangi ülkelerin deneyiminden yararlanmak iyi olur?	Batı Avrupa ülkelerinin	Turizm Agentliyi	2017-2020
6.Okullarda dağ kayak eğitimi programlarının oluşturulması ve koordinasyonu yapıldı mı?	Hayır	Gençlik ve Spor Bakanlığı	2017-2020
7. Yerli ve yabancı turistlerin kış turizm merkezlerine katılmaları için teşvik planları yapılıyor mu?	Hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, tanıtım işleri	Turizm Agentliyi	2017-2020
8.Azerbaycan'da turizmin gelişiminde kış turizminin önemi nedir?	Ülkede olan turizmin gelişiminde büyük önemi vardır	Turizm Agentliyi	2016-2020
9.Azerbaycan'da olan kış turizmine katılmak için hangi ülkelere turist geliyor?	İran, Rusiya, Arabistan	Turizm Agentliyi	2016-2020
10.Kış turizm bölgelerindeki otellerde doluluk oranı ne kadar oluyor?	Kış mevsiminde %80	Turizm Agentliyi	2016-2020

11.Otellerin mevcut durumunu değerlendirmek için analizler yapıldı mı?	Görevli kişiler tarafından otellerin mevcut durumunun analizi yapılmıştır	Turizm Agentliyi	2017-2020
12.Turistlerin Azerbaycan'a akışını arttırmak için turizm merkezlerinde büyük ve cazip etkinlikler yapıldı mı?	Yabancı turistlerin ülkeye akışını sağlamak için etkinlikler yapılmıştır	Turizm Agentliyi	2018-2020
13.Kış turizm merkezlerinde büyük konferanslar düzenlendi mi?	Evet düzenlenmiştir	Milli Turizm Tanıtım Bürosu	2017-2020
14.Kış turizm bölgelerinin, turizm kaynaklarının tanıtımı için hangi yöntemler kullanılmaktadır?	Tanıtım işleri, Fiyatların indirilmesi	Milli Turizm Tanıtım Bürosu	2018-2020

Mülakat kapsamında yetkili kurum yöneticilerine sorulan sorular ve alınan cevaplar aşağıda gösterilmiştir.

Soru 1: Azerbaycan'da yüksek potansiyele sahip kış turizm bölgeleri hangilerdir ve gelişimi için hangi bölgeler seçilmiştir?

Azerbaycan'da kış turizm açısından önde gelen inkişaf etmiş ve yüksek potansiyele sahip turizm bölgeleri Şeki-Zagatala ve Guba-Haçmaz'dır. Guba-Haçmaz'da en büyük ve gelişmiş kış turizm merkezi olan “

Şahdağ” devlet yatırımı, Şeki-Zagatala’da bölgesinde olan “Tufandağ” ise özel yatırımlar ile yaratılmıştır.

Soru 2: Kış turizminin gelişimi için ulaşım seçenekleri iyileştirildi mi?

Kış turizm bölgelerinde kara yollarında bakım ve onarım yapılmaktadır ve yabancı ülke vatandaşlarının bu merkezlere daha rahat ulaşma bilmesi için tren yolunun yapılması hakkında program hazırlanmıştır ama bu büyük bir yatırım gerektirdiği için henüz yapılmamıştır.

Soru 3: Kalifiye personel yetiştirmek için çalışma grupları yaratıldı mı?

Kış turizm merkezlerinde misafirlere daha iyi hizmetin sunulması, müşteri memnuniyetinin sağlanması için görevli kişiler tarafından personellere eğitim programları uygulanmaktadır.

Soru 4: Kış turizm merkezlerinde doluluk oranı ve yerli, yabancı turistlerin kış turizmine katılma oranı ne kadardır?

Kış mevsiminde komplekslerde doluluk oranı %80 civarında olmaktadır. Kış turizm faaliyetlerine katılan ziyaretçilerin %80’i yerli, %20’si yabancı ülke vatandaşlarıdır.

Soru 5: Azerbaycan’da kış turizminin gelişiminde hangi ülkelerin deneyimlerinden yararlanmak iyi olur?

Batı Avrupa, Bölge ülkeleri.

Soru 6: Okullarda dağ kayak eğitimi programlarının hazırlanması ve koordinasyonu yapıldı mı?

Bu konu ile ilgili bazı programların gerçekleştirilmesi düşünülse de henüz uygulamalar yapılmamıştır.

Soru 7: Yerli ve yabancı turistlerin kış turizm merkezlerine katılmaları için teşvik planları yapılıyor mu?

Potansiyel bölgelerde kış turizm merkezlerinin sayısının arttırılması, merkezlerde mevsimin uzatılması, kış turizmine has olan yeni hizmetlerin eklenmesi ve bu merkezlerde çalışan personellerin eğitimi olması turistlerin ülkede olan kış turizmine ilgisinin artırılmasında önem taşımaktadır.

Soru 8: Azerbaycan'da mevcut olan kış turizmine katılmak için hangi ülkelerden turist gelmektedir?

Kış turizmine katılmak için ülkeye gelen turistler daha çok İran, Rusya, Arap ülke vatandaşlarıdır.

Soru 9: Turistlerin Azerbaycan'a akışını arttırmak için turizm merkezlerinde büyük ve cazip etkinlikler yapıldı mı?

Kış turizmi ülkemizde yalnız yılın belli aylarında kısa bir süreliyiine devam eden mevsimsel ve sınırlı hizmet sunan bir turizm türüdür. Büyük sergi ve festivallerin yapılması ülkede olan turizm merkezlerinin tanıtımı açısından çok önemlidir. Bu yıl kış turizm merkezlerinde farklı konseptlerde festival ve sergilerin geçirilmesi planlanlanmaktadır.

Soru 10: Kış turizm bölgelerinin, turizm kaynaklarının tanıtılması için hangi yöntemler kullanılmaktadır?

Kış turizm bölge ve kaynaklarının tanıtımı için yeni site yaratılmıştır. Bu site de Şahdağ ve Tufandağ kış turizm kompleksleri, burada sunulan

hizmetler hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Oluşturulan yeni site aracılığıyla daha çok turistin turizm kompleksleri hakkında bilgi sahibi olacağı ve gelecek yıllarda kış turizmine katılan yabancı turistlerin sayısında artış olacağı beklenmektedir.

Kompleksler için diğer tanıtım aracı olarak region ülkelerinde ve diğer ülkelerde gerçekleştirilen sergiler de standların kurulduğu ve Azerbaycan'da mevcut olan kış turizm hakkında bilgiler verilmektedir. Bu sergilerin tanıtım aracı olarak iyi bir seçim olmakta ve gelecek yıllarda kış turizm amaçlı ülkeye gelen ziyaretçilerin sayının artacağı beklenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya ekonomisinde turizm, 20. Yüzyılın ikinci yarısından hızlı gelişen sektörlerden biri durumuna gelmiştir. Azerbaycan'da eski tarihe dayanan petrol sektörü yüksek düzeyde gelişmiştir. Ama petrol tükenen bir kaynak olduğu için devletin en büyük amacı, ekonominin bu sektörden bağımlılığını azaltmak, petrol dışı yeni sektörleri geliştirmek olmalıdır. Azerbaycan'da bir çok turizm çeşitleri arasında en çok kaynak potansiyeline sahip olanaklardan biri de kış turizmidir.

Yapılan araştırma sonucunda, ülkemizde kış turizmi için yüksek potansiyele sahip bölgelerin Guba-Haçmaz ve Şeki-Zagatala olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak Stratejik Yol Haritasında yer alan kış turizmi ile ilgili faaliyetleri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

1. Ulaşım seçeneklerinin iyileştirilmesi: Bu madde ile ilgili işler görüldüğü, kış turizm bölgelerinde olan karayolları berpa edilmekte ve yeni tren yolunun yaratılması için projeler hazırlanmaktadır.
2. Kış turizm komplekslerinde büyük ve cazip etkinliklerin yapılması: Bu yıl turizm komplekslerinde büyük çaplı festival ve sergilerin geçirilmesi beklenmektedir. Yapılacak festivaller sırasında yerel el sanatları veya diğer sanat ürünlerinin satışları sağlanacak, ülkenin yiyecek-içeceklerinin tanınmasına yardımcı olacaktır.
3. Okullarda kayak eğitimi programının hazırlanıp uygulanması: Bu programın ülke vatandaşlarının kış turizmi hakkında bilgisinin

artırılmasında faydalı olduğunu ama ilgili programların devamlı olarak yapılmadığı belirtilmiştir.

4. Otellerin mevcut durumunu değerlendirmek için analizlerin yapılması: Cevap olarak kış turizm komplekslerinde devamlı olarak mevcut durumun analizlerinin yapıldığı ve komplekslerde yeni hizmet türlerinin yaratılması, hizmet kalitesinin artırılması, daha çok turistin gelmesini sağlamak için programların uygulanmakta olduğu belirlenmiştir.

Yapılan mülakatlar sonucunda ortaya çıkan sonuca göre, ülkede kış turizminin geliştirilmesi ülkeye ekonomik, sosyal yararlarla birlikte politik yararlar da sağlayacaktır. Öncelikle kış turizmi Azerbaycan'da daha yeni bir turizm çeşidi olduğuna göre ilk aşamalarda birçok zorlukların çıkabileceği kaçınılmazdır. Birkaç yıl öncesine bakıldığında Azerbaycan'da kış turizmi konuşulan konu bile değildir ve bir çoğu kayakçılık sporu ile ilgili hiç bir bilgiye sahip değildir.

Azerbaycan'ın coğrafi özellikleri, iklimi göz önüne alındığında kış turizm potansiyeline sahip olan ülkelere biri olduğu ve kış turizmini geliştirmek için bazı faaliyetler gerçekleştirmek gerekmektedir. Kış turizminin geliştirilmesi için yapılması gereken temel önerilerden biri ülkede yerli ve yabancı turistlerin ilgilerinin çekilmesi için ilk önce iyi bir tanıtımın yapılması gerekmektedir. Kış turizminin gerçekleştirilmesi mümkün olan bölgelerde turizm merkezleri kurulmalı ve kış turizmi için gerekli olan altyapı oluşturulmalıdır. Merkezlerde turistlere sunulan hizmet kalitesinin artırılması ve makul fiyatların belirlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

a. Tezler

AGRAVALA, Shardul (2007), Climate change in the European Alps: adapting winter tourism and natural hazards management, Kvt Publishing, USA (Erişim tarihi: 09.01.2019).

AKBULUT, Gülpınar (2005), “Dağ Coğrafiyasına Bir rnek: Yıldız Dağı ve Turizm Potansiyeli”, Ulusal Coğrafiya Kongresi, İstanbul Bildiri Kitabı, s. 433-439 (Erişim tarihi: 04.01.2019).

AKDU, Serap Akasya, (2009), *Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal Turizm ve Türkiye’deki Uygulamalar zerine Bir Araştırma; İstanbul ve Ankara rneği*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara (Erişim tarihi: 12.03. 2019).

AKOĞLAN, Meryem Kozak ve Bahçe Selim (2012), zel İlgi Turizmi, Detay Yayıncılık, Ankara (Erişim tarihi: 02.03.2019).

ALBAYRAK, Aslı (2013), Alternatif Turizm, Detay Yayıncılık, Ankara (Erişim tarihi: 05.02.2019).

APAK, Ömer Ceyhun, (2016), *Kış Turizmine Katılan Yerli Turistlerin Tüketicisi Davranışları zerinde Bir Araştırma*, Kalabk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kalabk (Erişim tarihi: 18.03.2019).

ATALAY, Refika, (2017), *Alternatif Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Beyşehir Yöresi Örneği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Lüksek Lisans Tezi, Konya (Erişim tarihi: 25.03.2019).

AYMANKUY Yusuf. Kongre Turizmi ve Fuar Organizasyonları, Detay Yayıncılık, Ankara, 2003 (Erişim tarihi: 19.03.2019).

AYMANKUY Yusuf, Kongre Turizmi Ve Fuar Organizasyonları, Detay Yayıncılık, Ankara, 2006 (Erişim tarihi: 05.04.2019).

DEMİROĞLU, Osman Cenk, (2013), *İklim Değişikliğinin Kış Turizmine Etkisi*, Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul (Erişim tarihi: 23.04.2019).

DUDU, Nagehan, (2015), *Erzurum'da Kış Turizmi Talep Tahmini*, Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum (Erişim tarihi: 11.05. 2019).

GARBO, Bako, (2016), *Alternatif Turizm Kapsamında Şarap Turizmi: Kula'yı Ziyaret Eden Şarap Turistlerine Yönelik Bir İnceleme*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin (Erişim tarihi: 18.05.2019).

İBRAGİMOV, Murat, (2001), *Ürün Çeşitlendirmesi Açısından Kış Turizmi ve Almatı Çimbulak- Medeu Örneği*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir (Erişim tarihi: 17.04. 2019).

MURSALOV, Mirze, (2009), *Bir Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Olarak Kış Turizmi ve Kış Turizmi Açısından Azerbaycan'ın Guba-Haçmaz Turizm Bölgesinin Arz Potansiyeli*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi (Erişim tarihi: 20.04.2019).

MUSTAFAZADE, Nigar, (2015), *Kongre Turizmi ve Önemi*, Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Bakı (Erişim tarihi: 14.04.2019).

NÖVRESLİ, Tərlan, (2010), *Azerbaycan Turizm Potansiyelinin Kalkınma Amaçlı Değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi (Erişim tarihi: 23.04.2019).

RİCHARDS, Greg (2003), *Tourism and Sustainable Community Development*, Psychology Press, Portugal (Erişim tarihi: 22.04.2019).

SERÇEOĞLU, Neslihan, (2011), *Üniversite Oyunlarının Sosyal Kültürel ve Ekonomik Etkileri:Erzurum 2011 Üniversiteler Arası Kış Oyunlarına Destek Bir Uygulama*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelçilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum (Erişim tarihi: 06.04.2019).

TÜRKERİ, İlker, (2004), *Destinasyon Aidiyeti Oluşturulmasında Destinasyon İmajının ve Kişiliğinin Rolü: Kış Turizmi Örneği (Palandöken Turizm Merkezi)*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Erişim tarihi: 11.04.2019).

YANAŞIK, Emir, (2017), *İkincil Konutların Erciyes Kış Turizmi Bağlamında İncelenmesi: Hisarcık Örneği*, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri (Erişim tarihi: 09.05.2019).

b. Makale, Madde

ALBAYRAK, Aslı (2013), “Kış Turizmi Turistlerinin Seyahat Motivasyonları”, 14. Ulusal Turizm Kongresi, s. 144-164 (Erişim tarihi: 05.03.2019).

ALTAŞ, Tanfer, ÇAVUŞ, Ahmet ve ZAMAN, Nilgün (2015), “Türkiye’nin Kış Turizmi Koridorunda Yeni Bir Kış Turizm Merkezi: Konaklı”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, S. 31, s. 345-365 (Erişim tarihi: 17.03.2019).

ALTAY, Durgun (2017), “Kış Turizmi ve Bölge Ekonomisine Etkisi”, *İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi*, S.348, s. 45-47. (Erişim tarihi: 05.05.2019).

ANKAYA, Aslan (2018), “Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları”, *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, S.1(2), s. 69-72 (Erişim tarihi: 17.04.2019).

BAYTOK, Ahmt ve PELİT, Elbeyi (2017), “Alternatif Turizm mi Turizmde Çeşitlilik mi? Kavramsal Bir Değerlendirme”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.32, s. 1-14 (Erişim tarihi: 25.04.2019).

CİMİLLİ, Gülbahçe (2016) “Spor Turizmi Açısından Türkiye’nin Kış Sporlarındaki Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, S. 2(1), s. 22-32 (Erişim tarihi: 21.03.2019).

ÇAKUCU, Celil ve ÇİÇEK, Metin (2014), “Dağcılık Turizmine Katılımda Dikkate Alınan Hususlar Üzerine Bir Araştırma”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 7(3), s. 75-94 (Erişim tarihi: 15.04. 2019).

ÇALIŞKAN, Uğur (2014), “Sarıkamış Kayak Tesisleri ve Konaklama Hizmetleri Müşteri Memnuniyeti Araştırması”, T.C. Serhat Kalkınma Ajansı (Erişim tarihi: 01.05.2019).

ÇELİK, Ahmet (2017) “Hüzün Turizmi Üzerine Bir Derleme”, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, S. 1(3), s. 41-55 (Erişim tarihi: 01.02.2019).

DOLNİCHAR, Leisch, (2003), “Winter Tourist Segments in Austria- Identifying Stable Vacation Styles for Target Marketing Action”, University of Wollongong Research Online, p. 1-23 (Erişim tarihi: 14.03.2019).

EDİNSEL, Sercan ve ADIGÖZEL, Orhan (2014), “Türkiye’nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yıldaki Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 4(2), s. 167-190 (Erişim tarihi: 25.04.2019).

KISA, Ovalı, (2007) “Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavramı, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması”, *YTÜ Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, S. 2(2), s. 64-79 (Erişim tarihi: 08.03.2018).

KOŞAN, Abdulkadir (2013), “Kış Sporları Turizmi - Kayak Turistlerinin Kış Turizm Merkezlerini Algı ve Değerlendirmelerine Ait Bir Araştırma (Palandöken’de Bir Uygulama)”, *Atatürk Üniversitesi*

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 17(2), s. 293-324 (Erişim tarihi: 18.04.2019).

KOENİG, Urs (2007), “İmpacts of Climate Change On Winter Tourism In The Swiss Alp”, *Journal of Sustainable Tourism*, S. 5(1), s. 45-58 (Erişim tarihi: 07.03.2019).

KOZAK, Nazmi; METİN, Kozak (2014), *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar*, Gözden Geçirilmiş 16. Baskı, Ankara (Erişim tarihi: 05.02.2019).

ÖREN, Veli ve ŞAHİN, Tuba (2014), “Alternatif Turizm Kapsamında Uşak-Ulubey Kanyonu’nun SWOT Analizi”, *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, S. 3(7), s. 1-14 (Erişim tarihi: 16.04.2019).

ÖZTÜRK Menseure, BAYAT Murat, “*Uluslararası Turizm Hareketlerinde Sağlık Turizminin Rolü ve Kalite Çalışmalarının Önemi*”, Bir Literatür Çalışması”, s. 135-156 (Erişim tarihi: 23.03.2019).

SEFEROV, Rehman, “Azerbaycan’ın Turizm Potansiyeli ve Turizm Etkinliklerinin Değerlendirilmesi”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S.2(4), s. 255-272 (Erişim tarihi: 09.02.2019).

SCOTT, Daniel, “Why Sustainable Tourism Must Adress Climate Change”, *Journal of Sustainable Tourism*, s. 17-34 (Erişim tarihi: 05.04.2019) .

c. İnternet Kaynakları

Web1:https://azertag.az/store/files/Strateji_yol_xeritesi/Turizm_senayesinin_inkişafına_dair_strateji_yol_xeritesi.pdf (Erişim tarihi: 12.04. 2019).

Web2:<https://www.yandex.ru/yandsearch?text=d%C3%B6let%20statistiksa%20komitesi&clid=2274395&lr=10253> (Erişim tarihi: 07.05.2019).

Web3:https://www.academia.edu/34056016/The_evolution_of_alternative_forms_of_Tourism_a_theoretical_background (Erişim tarihi: 22.01.2019).

Web4:<http://turizmdunyasi.com.tr/uncategorized/137-turkiyede-ve-dunyada-kis-turizmi-gelisiyor/> (Erişim tarihi: 14.02.2019).

Web5:<http://www.rafadanbilgi.com/turizm/kis-turizmi-hakkinda-bilgiler/> (Erişim tarihi: 03.01.2019).